

Nr. 13.

20 fl.

BIBLIOTECA POPORALA A „ASOCIAȚIUNII“

Ţ. Gr. Borgovanu.

IONEL.

Principii morale și creștinești de educație.

Cartea II.

Ionel de un an.

Biblioteca populară a „Asociațiunii“.

V. GR. BORGovanu.

I O N E L.

Principii morale și creștinești de educațiune.

Cartea II.

Ionel de un an.

Copilul bine crescut e cea
mai mare avuție.

SIBIIU.

„TIPOGRAFIA „IOSIF MARSCHALL.“

1904.

Nașterea lui Ionel.

Prin povețele înțelepte ale bunei mele mame și prin cunoștințele ce le-a auzit de la mine, nevastă-mea ajunse a se simți *fericită în sarcina* ei. Ea așteptă cu încredere în D-zeu ceasul deslegării ei, neținând seamă de grijile ce i-le puneau în vedere babele.

Din luna a șasa începând, am băgat de seamă că nevastă-mea începù să *slăbească cu încetul, să se piper-nicească*. Atunci mama a chemat și pe moașa satului, o femeie deșteaptă din fire și iscusită, căci învățase moșitul la cei mai mari doftori din vremea aceea. De 6 ani, de când era în satul nostru, toate nașterile, la care a fost ea, au eșit fericite. Moașa Ecaterina ne liniști asupra slăbiciunii nevestei, arătându-mi într'o carte nouă că copilul, *pe care îl poartă în sân, este înzestrat cu o mare putere de viață. El trage în folosul său cea mai mare parte din sucurile nutritoare ale mamei; de aceea mama rămâne aproape lihnită*. Moașa povățui pe nevastă-mea să mănânce *cât mai dese-ori*; — dacă are poftă, *chiar și noaptea*. Tot dânsa ne-a spus că femeia însărcinată, care se îngrașă, face aceasta în paguba copilului, care n'are destulă putere absorbitoare pentru a-și atrage destule sucuri nutritive, pe care mama le ține în folosul ei. Aceasta descoperire înveseli și mai mult pe buna mea soție, care începù să facă toate pregătirile pentru oaspele mult așteptat. O albie pentru scăldat; vre-o 24 de cârpe de in și vre-o 10 flanele; cârpulițe pentru învălirea buricului, scufițe și alte rufe

și așternuturi, toate făcute în casă, de soția și de mama mea...

În luna a noua de sarcină, era luna lui Maiu, mama era zilnic la noi și, după povețele moașei, soția mea făcea câte două *băi* căldicele pe săptămână, seara înainte de a se culca. Ea era foarte simțitoare; cea mai mică vorbă și cea mai neânsemnată priveriște neplăcută o mișcă și o întristă; ea era dese-ori foarte îngrijorată, abătută, obosită; fiori răci îi treceau prin trup. Sănătatea ei, par' că urmă schimbările de bucurie și de tristețe! Dar și ai casei, cu toții, căutam să-'i umblăm în voce; o încunjuram cu vorbe bune și cu petreceri nevinovate. Eu, cât ce eșiam de la școală, mă duceam la dânsa în grădină, o plimbam ușor, îi trăgeam luarea aminte la flori, la fluturi, la păsărele, la frumusețile firii din luna lui Maiu; vorbeam despre bucuriile și fericirile viitoare; une-ori mă jucam cu dânsa ca cu un copil. Și aceasta îi căsună bucurii nespuse; veselia și sănătatea sufletului îi revineau... Cu cât ne apropiam mai mult de ceasul deslegării și cu cât soția mea se arăta mai îngrijorată, cu atâta o mângăiam și o încredințam mai mult că, după chipul ei de viață, *cu încrederea și cu nădejdea la D-zeu, — nașterea ei are să fie ușoară; — negreșit nu fără dureri, căci D-zeu a zis că femeia întru dureri va naște fii!*...

După nouă luni împlinite, sosi și ceasul așteptat cu nădejde și cu frică... Era într'o Marți dimineața, 3 Maiu, o zi foarte frumoasă și liniștită... Soția mea începù să fie mai neliniștită decât de obicei; simțea greață, răsuflea cu greutate și simțea niște dureri neobicinuite la șele; se părea

din când în când că îi vin leșinuri... Indată am trimis după mama care, venind repede, trimise după moașă și după soacră-mea; iar noi am rânduie odăea cea mai mare și mai luminoasă, și, la nevoie, lesne de încălzit. Mama a a svântat totul într'ânsa; patul era pus în curat de mai nainte. A scos și rufele noului musafir. Eu am pus pe pereții de lângă patul *tinerii* mame, icoana cea mai frumoasă a Maicii-Domnului cu pruncușorul Isus la sân și pe sf. Ioan-Botezătorul, cu mielușelul lângă el. Am anunțat pe doamna colegă, la școală că nu pot merge în ziua aceea, la clasă; am trimis pe servitori de pe lângă casă, îngrijind ca să nu se facă nici un zgomot... să fie cea mai deplină liniște. În pridvor veniră tata și socrul meu, care așteptară acolo, fără să se miște și fără să fie observați de *lăuză*...

Veni și moașă — curată și veselă ca o porumbiță. Dânsa ne salută și, întinzând mâna nevestii mele, îi zise: — *Nu te teme, draga mea, Dumnezeu și Maica Domnului îți va ajuta; te-am visat astă-noapte cu un înger, îmbrăcat în alb de-asupra patului!*...

— Era vedenia cea albă, — răspunse zâmbind biata mea soție, — care, acum opt luni, când i-am dat un trandafir frumos, mi-a făgăduit, înălțându-se spre cer, că preste opt luni de zile îmi va aduce din cer *un îngerăș cu dulci lumine!*...

Moașă invită pe nevestă-mea să se așeze binișor în pat și să-și desfacă și cele câte-va betelii ce-î mai țineau hainele pe trup...

Se iviră a doua-oară durerile, de astă-dată mai tărișoare și mai dese; biata soția mea începù să geamă din

greu și dete și cel dintâiu țipet .. Cu vorbe dulci începurăm să o liniștim, aducându-i aminte că neliniștea, frica și țipetele pot să vateme copilul și să-'i pricinuească boli pentru viața întreagă. — *Sus să ai mintea și inima! Crede și te vei mântui!* — îi zisei eu. Și cu aceasta i-am mărit curajul și i-am dat puteri să sufere cu răbdare... Durerile începură din nou și cu mai multă iuțeală. Răsuflatul bolnavei era sacadat; ochii și fața îi se aprinseră mai tare și pielea i-se ocoperi de sudori.

În mijlocul acestei furtune... un sgârciu puternic a pântecelui și scurgerea apei... vestiră că copilul poate să vină în ori-ce clipă. Atunci, moașa mă rugă să ies în cameră de-alături. Am ascultat, am eșit și am început să spui rugăciunile ce le știam: *Tatăl nostru, Nascătoare de D-zeu și Miluește-mă-Dzeule!*...

De-odată mai aud gemete și oftări, și mai dese și mai grele... Câte-va țipete mai puternice... și mai sfâșietoare... în fine un țipet mai lung și mai dureros... *căruia îi răspunde alt țipet mai subțire*... era țipetul... *pruncului.*

Atunci, întrai în-năuntru; cu sfială mă apropiai de pat și cu lacrimi de bucurie șoptii obositei mele soții: *mamă! fericită mamă!!* Îi sărutai fruntea încă plină de sudori. Dânsa, ca o ființă supranaturală, îmi răspunse cu un zâmbet dulce și îmi arătă cu mâna pruncușorul. Toate gemetele au amuțit, toate durerile le-a uitat... *o bucurie, o fericire... fericirea de mamă o întărise, o însuflețise...* Moașa impresură lăuzei pântecelul cu șervete curate legate ușurel. Apoi îi dete câte-va înghițituri de lapte căldicel.

După aceea luă pruncușorul, îi unse pielcuța cu puțin unt-de-lemn, în care topise un gălbinaș de ou și apoi o șterse cu o cârpă de pânză moale; îi spălă tot trupul cu apă caldă și cu săpun de casă, îl șterse bine, îi puse o cămașuță de flanelă ușoară și îi acoperi capul cu o scufiță. Mai pe urmă îi preseră cordonul buricului (rămas legat) cu praf de scrobeală, îl înfășură într'o bucată de pânză fină și îl înțepenî pe marginea pântecelui. Așa, culcă copilașul lângă mamă-sa, unde și adormi îndată.

Moașa ne spuse că dacă copilul, după o facere de tot grea, se naște într'o stare de nădușeală, de pare că-'i mort, atunci se cufundă în apă rece, se svântură de câte-va ori, ținându-se cu capul în jos pe mâinile moașei, ca să se scurgă apa ce ar avea-o în gât și la plămâni; i-se însuflă aer în plămâni, i-se gădilă gâtulejul, se pune într'o baie caldă și i-se freacă spinarea și pieptul. Ori-ce alte spălături (cu rachiu sau cu vin amestecat cu apă) a copilașului să se înlătore.

După isprăvirea acestor lucruri, poftirăm în casă și pe părinții noștri, care, dând mulțămîntă lui D-zeu, urară sănătate lăuzei și ne felicitară, pentru *băiat*. Mama, buna mea mamă, între lacrimi îmbrățișă și sărută dulceșor pe soția mea și îi zise: — Ce bine îmi pare, scumpa mea fiică, că m'ai ascultat... Vezi că credința și nădejdea în D-zeu și ascultarea sfatului meu, ca bătrână, ți-a *ușurat facerea*. Bunul D-zeu v-a dăruit cu un băețel bine făcut și drăgălaș. D-zeu îți va ajuta să te faci iarăși bine, numai să ascuți de noi, de bătrâni, de moașa aceasta bună și de bărbatul tău, care știe ca și noi să îngrijească de tine ca tu să poți

îngrijii de copilașul ce vi-l'a dăruit bunul D-zeu. După aceste, ne rugă moașa să lăsăm pe lăuză, singură. Atunci ne îndepărtarăm de lângă lăuză, pe care moașa o spală și o premeni cu multă îngrijire și o lasă să se odihnească. . . Toți ceia-lalți au mers, fie-care la ale sale; iar eu, în odaea de-alături, am dat laudă și mulțămită lui D-zeu. *Fericit bărbatul care își află plăcerea în legea lui D-zeu; într'ânsa cugetă și simte și ziua și noaptea; după dânsa lucrează. Acela este ca pomul sădit lângă curgerile apelor, care fructul său îl dă la timpul său.*)*

În timpul cât s'a odihnit lăuză, acoperită ușor, am deschis binișor fereastra cea mai îndepărtată de pat, care era în alta parte. Ast-fel am *primenit* aerul în câte-va minute.

Cele dintâi simțuri ale nou-născutului.

Pentru cele dintâi zile ale nou-născutului am pus la ferestre, pe lângă perdelele cele subțiri, străvăzătoare și altele mai groase și cam întunecate. Aceasta am făcut-o fiind-că la început lumina mare vatămă ochiul nou-născutului, obicinuit la întuneric. Vre-o 3 zile am ținut în odae binișor întuneric, când copilașul era treaz; iar când dormea, trăgeam perdelele cele groase, lasând mai multă lumină și atunci și primeniam aerul în odae. Și mai târziu apăram pătuțul și leagănul copilașului — prin perdele — de prea viuă lumină a soarelui care putea să-'i vateme greu vederea.

---

*) Psalm 1. v. 1—3.

Tot atunci am spus moașei că ași dori să facem o mică încercare, dacă, copilul se naște ori nu cu *simțul gustului* . . . ? Deci, îndată ce s'a trezit, moașa i-a dat cu lingurița foarte puțină apă stâmpărată, goală, apoi îi dete a doua-oară tot apă stâmpărată, dar *amestecată cu zahăr*. Atunci am observat cu adevărat că *altă față* a făcut pruncușorul, când i-s'a dat *apă goală*, și *alta*, — când i-s'a dat apă îndulcită. Ast-fel am văzut că omul vine pe lume cu *simțul gustului și al tactului*. Prin *simțul tactului* nou-născutul *simte* apăsarea ce-'i face *aerul* asupra plămânilor și a trupului întreg, *de aceea țipă*; simte și *temperatura* țipând în baea prea caldă sau prea rece; simte și dacă-'l *strânge* prea tare cu fașa. Tot cu apă cu zahar l-am nutrit și a *doua-zi*, pentru a-'i scoate chiagurile din stomac. Numai a *treia zi*, mama a pus pruncușorul la piept, pregătit de mai nainte.

Anume, încă cu trei luni înainte de facere, buna mea mamă povățuise pe nevastă-mea să-'și spele pieptul cu rachiu de drojdie și să pue pe țâțe câte un capac de ceară moale de stup, capac făcut în forma țâței, cu câte-o găurice la vârful, în care se vârau amândouă sfârcurile ca să se formeze bine. Copilașul începù să sugă. Moașa ne spuse că mațele sugătorului, la naștere, cuprind o materie cleioasă, ce-'i zice *meconiu*, pe care trebuie s-o curăță cel dintâi lapte al mamei. Și, fiind-că aceea materie cleioasă întârzie să easă, buna mea mamă dădu pruncușorului, în-spre seară, o linguriță de apă căldicică cu zahăr, amestecată cu puțin oleiu de migdale dulci. Beutura aceasta avù efect și, după aceea copilașul începù să sugă cu mai mare

poftă. De aci încolo alăptarea a urmat înainte fără nici o supărare

Sâmbătă, a 5-a zi după naștere, am observat că prun-
cușorul fiind treaz, tresări, când fetița ce o aveam în ser-
viciu, scăpă o farfurie ce se sparse în bucăți, aproape de
pat. — *A! iată și simțul auzului trezit* — strigai eu plin de
bucurie. Până atunci nu-'mi dăduse copilașul nici un semn
că ar auzi. Ast-fel poate să fie adevărată părerea unor
medici că copilul s'ar *naște surd*, însă cu *dispozițiuni pen-*
tru auzit. Dacă sugătorul n'ar tresări la sunetele mai pu-
ternice după 4 săptămâni, bănuieala că va rămânea mut nu
va fi neîntemeiată; dar din norocire *surzenia înăscută este*
foarte rară.

Despre *simțul văzului* încă n'am observat nici un
semn în ziua aceea. . .

Soția mea, pe zi ce mergea, se făcea tot mai binișor.
Am avut noroc și cu moașa care era foarte pricepută, în
meseria ei. Dânsa nici *nu trase pe ăuză, nici nu-'i dase*
câte-va păhăruțe de rachiu, ca să se întărească, nici nu
a cerut ca a doua zi, după facere, să se scalde, după-
cum din nepricepere fac cele mai multe moașe, dela sate,
fără nici o pregătire pentru meseria lor.

Ast-fel, a fost nașterea lui Ionel; ast-fel, s'au în-
tâmplat și nașterea celorlalți copii ai noștri: *cu în-*
grijire, cu socoteală bună din partea noastră, a părin-
ților, cu credință și cu nădejdea la Dumnezeu, după
vorba înțeleaptă: Cine la Dumnezeu mereu se gândește,
acela la toate și tot-deauna bine o brodește!

Botezul lui Ionel.

În Dumineca următoare, după sfârșitul sfintei liturghii, părintele preot a *botezat* pe pruncușor, punându-i numele *Ionel*. Botezul s'a săvârșit în sfânta biserică, după obiceiul românesc. Era cald binișor, afară. Când preotul a afundat pe mititel în apă stâmpărată, a țipat el, nu-'i vorbă; și prin aceasta a dovedit din nou că are trezit *simțul temperaturii*. Însă apa rece nu i-a pricinuit nici un rău... De-odată cu Ionel s'a botezat și o fetiță orfană, a lui bietul Petru Rotilă, care se nenorocise la moară, încât rămăsese mort pe loc, rămânându-i biata nevastă lăuză, cu patru copilași, toți mititei...

Ating aci, cu îngăduința celor mai mari, obiceiul de a se boteza nou-născuții *cu apă rece și iarna în biserică friguroasă*. Astăzi oamenii învățați au dovedit că trecerea repede a nou-născutului, dela scutecele calde la apă rece, îi poate pricinui *fălcarîța și tetanos*, junghiu care poate trece în *aprindere de plămâni, de moarte*. În Franța, copiii mor une-ori iarna numai pentru-că sânt duși la primarie spre a-'i înscrie în registrul nașterilor. Un învățat belgian a dovedit că în Belgia mor *iarna doi copii* față cu unul, în Iulie. În Rusia, *mortalitatea copiilor este foarte mare*. Dar chiar și din punct de vedere creștinesc, botezul în apă rece, iarna, nu ni-se pare impus, căci, când Domnul Isus Christos s'a botezat în Iordan, nici apa acestuia n'a fost așa rece, nici pământul n'a fost așa înghețat, cum este la noi iarna. Prin urmare, cred că nu s'ar greși în potrirea ritului, mai puțin a dogmelor bisericesti, când botezul s'ar face, mai ales iarna, în case încălzite și cu apă caldă, în

potrivită cu caldura trupului nou-născutului. Dacă copilul s'a recit la botez, să i-se facă băi căldicele, prelungite, și să i-se bage tot trupul în apă până la gât, și pe șira spinării să i-se pue ventuse uscate. . .

La biserică a fost lume multa și, toți au stătut și la botezul lui Ionel. La sfârșitul botezului, preotul printr'o frumoasă cuvântare a arătat poporului *prețul cel mare al copiilor*.

Nu voiu uita nici-când cuvintele:

*»Un prunc în fașă este, pe cât un zeu de mare;
Cu cât el e mai fraged, cu atât el e mai tare!«*

Dela sfânta biserică am poftit la noi, pe părintele preot sa citească o sfântă rugaciune și pentru mama, care nu putu să meargă la biserică. Cu părintele preot a venit numai nașul și părinții nostri. După citania sfântă, am mâncat ca de obicei și, pe de-asupra, o friptură de puiu și niscai placinte bune, românești. Câte un păhar de vin a încoronat masa. Apoi, după frumoasa pildă ce ni-a dat-o părinții la cununia noastră, am trimis la săraca văduvă a lui Petre Rotilă ce-va rufe (din ale lui Ionel) pentru fetița botezată de-odată cu copilașul nostru și pe de-asupra de ale mâncării: lapte, brânză, unt, ouă, făină albă, un miel fript, un cozonac și patru pâni proaspete; las că, de când biata lelea Ecaterina alui Rotilă căzuse la pat, în fie-care zi îi trimitea nevastă-mea din mâncările gătite pentru dânsa. Și, ca mulțămirea să fie deplină și la casa lelii Ecaterina, i-am dăruit și o capră neagră, cu lapte ca să i-se îndulcească bieții copilași peste vară. *Avuții sânt datori să ajute*

pe cei săraci, cu adevărat: pe văduve și pe orfani. Și apoi, mai mult prețuește cum și când ajutăm pe cei lipșiți de cât ajutorul ce le dăm.

Ast-fel, am încreștinat pe Ionel, a patra zi după naștere (voind ea de la început să fie curățit de păcatul strămoșesc spre a fi un vrednic vas, în care să se sălășluească lumina credinții, duhul adevărului și nădejdea bunătăților creștinești), după-cum învață Sfânta Scriptură prin cuvintele: — *Câți în Christos v'ați botezat, în Christos v'ați și îmbrăcat!*

Îngrijirea mamei lăuze.

Știam că sănătatea și creșterea bună a lui Ionel atârnă cu totul dela îngrijirea mamei lăuze. De-ocamdată, lăuza era lucrul de căpetenie. În zilele următoare nașterii, buna mea mamă nu se mișcă de lângă lauză. D-Sa îngriji ca să se aeriseze odaia de 3—4 ori pe zi, când acoperea binișor și pe lăuză și pe pruncușor, pe care îl păzea și de lumina soarelui. În cele dintâi două zile, lauză trebuî să stee culcată pe spate; numai a treia zi i-se dete voe să se întoarcă puțin și pe câte-o parte. În ziua a 9-a se ridică din pat, se plimba puțin prin camera, se odihni câte-va clipite pe un scaun și apoi se așeza iarăși în pat. Ast-fel a urmat până la doua săptămâni. După aceea părăsi patul, plimbându-se puțin prin casă; și, cum afara era foarte frumos, eșia câte puțin, când se așeza la umbra unui salcâm înflorit. . . Numai după șase săptămâni începî iarăși traiul obicinuit de mai nainte. În săptămâna întâi, lauză se nutrea numai cu supă de găină, cu oua sau cu

griș fert în lapte, mai cu câte-un păhar de lapte dulce, mai compot de mere și câte puțină zeamă de prune și bea numai apă proaspătă și bună. Din ziua a opta, începù să mănânce și câte-un ou proaspăt, fert moale și să bea și câte-o picătură de vin; iar după două săptămâni își reluă hrana obicinuită și cu mâncări de carne de pui, de miel și de vițel, de lăpturi și de legume, cu osebire *linte*. Ea mănca tot-deauna puțin, ca să nu-și încarce stomacul prea tare. Numai de mâncări înăcrite cu oțet, de varză acră, de mâncări ardeiate și pipărate și de cǎrnuri de porc s'a ferit până în săptămâna a șasa. Foarte nepotrivity este *ceapa* și *usturoiul* crud, care strică laptele.

În tot timpul acesta, atât părinții noștri, cât mai ales eu, căutam — în tot chipul — să umblam lăuzei în voce și să o mulțămim, știind că supărarea și grijile în acel timp erau de două-ori primejdioase: *întâi* pentru mamă, căci i-se poate da laptele îndărăt (adecă să se suie la cap) și atunci se poate îmbolnăvi de moarte, și *al doilea* pentru pruncuț, care, în loc de lapte, atunci suga otravă.

Mama lăuză trebuie privită ca o martiră și îngrijită ca o vistierie.

Îngrijirile de sănătatea lui Ionel.

Încât privește pe Ionel, mi-am fost pus în gând, să-î urmăresc cu toata luarea aminte întreaga lui creștere. Îndată-ce a venit pe lume, după-ce moașa i-a dat primele îngrijiri, spalându-l și învălindu-l în flanele, l-am cântărit și l-am aflat de 3 kilograme și jumătate de greu și de 48 centimetri de lung. După 4 zile, îi scăzuse greutatea cu

20 dekagrame, din pricină că, *de-oparte* trecù din împrejurările cele mai prielnice ale nutririi, din sânul mamei, — în altele mai puțin prielnice, *iar de alta*, fiindcă se curățise de materia cleioasă ce o adusese în trup, la naștere. Dar la 10 zile am observat că Ionel și-a recăpătat greutatea de la început și avea 52 cm. în lungime. La 4 săptămâni cântărea $4\frac{1}{2}$ kgr. și era de 54 cm.; la două luni cântărea 5 kgr. 30 dg. și avea $57\frac{1}{2}$ cm.; la șase luni cântărea îndoit ca la naștere adică 7 kgr. și avea 70 cm. în lungime; iar la anul cântărea $10\frac{1}{2}$ kgr. și avea 80 cm. în lungime.

Am observat apoi că și *respirația* și *pulsul* copilășului erau aproape îndoite ca ale mamei; bătăile pulsului la mamă erau 60 și respirațiile 18 pe minut; iar la Ionel am numărat 120 bătăi și 38 de respirații, pe minut.

Cele dintâi *îngrijiri de căpetenie* date nou-născutului țintesc *nutrirea, somnul, curățenia și mișcărilor* lui.

Nutrirea nou-născutului.

Hrana lui Ionel era *laptele mamei sale*. În săptămâna cea dintâi îi dădea să sugă mai de multe-ori pe zi. Când pruncușorul se vedea la sân, par' că numai *vroia să se sature*; el ar fi tot supt, par' că făcea un zgomot înghițând! *Sămn de sănătate!* Buna mea mamă îl asumuia cu o *căpușă*. Când copilășul se naște slab, încât n'are putere să sugă, i-se va da din oră în oră câte 10—15 lingurițe de lapte de vacă fiert, până ce capată putere să poată suga; iar mamei i-se mulge laptele, după povețele moașei. În săptămâna a doua, știind că nu poate fi bună

atâta sugere, am povățuit pe soția mea să înceapă să-'l alăpteze, ziua *numai din două în două ceasuri*, și noaptea *numai de trei ori*: (seara pe la orele 9, către miezul-noptii și în spre ziuă, la 4 sau la 5 ore.) Numai când ar fi bolnav sugătorul, mama îi poate alina durerile cu sânul său, de mai multe-ori.

— Cum poți să pui pe un mititeluț ca acesta, la rânduială? — îmi zise cam supărată nevastă-mea. Ce să-'i fac, când plânge?...

— Da, draga mea, și pe acest mititeluț trebuie să-'l punem la regulă, fiind-că așa îi cere stomacul. Ian ascultă, dragă... Stomacul lui Ionel, acuma nu poate se cuprinză decât $\frac{1}{2}$ decilitru de lapte; după o lună o să cuprinză 1 decilitru, după un $\frac{1}{2}$ de an o se încapă în stomacul lui $1\frac{1}{2}$ decilitru și ce-va, și numai la sfârșitul anului întâi cam un sfert de litru. Așa ne spun medicii cei învățați, care au măsurat stomacul la mulți sugători. Apoi au găsit că hrana are trebuință de 2 ceasuri și ce-va ca să părească stomacul. Prin urmare, dacă i-ai da să sugă mai mult decât zic eu, copilul va varsa. Ast-fel nevastă-mea convinsă, s'a ținut de aceste povețe, afară de o singura data.

Într'o după prânză, când eu eram la școală, Ionel plânse foarte rau și mama, voind să-'l liniștească, îi dete să sugă *peste măsură*; dar' pruncușorul își descărcă *stomacul prin vărsături*, ceea ce-mi spuse soția când venii acasa. — Ian spune-mi, te rog, draga mea, — zisei eu mării — place-ți, când mâncând ce-va verși numai decât ce-ai mâncat?

— Cum sa-'mi placă?

— Vezi, așa trebuie să nu-i placă nici lui Ionel, când varsă. Să nu mai faci lucrul acesta! L-ai săturat odată la timp; dacă mai plânge, caută aiurea pricina, iar nu în *foame*, care n'o simte.

De atunci înainte s'a urmat în alăptarea pruncușului, rânduiala ce am arătat-o mai sus.

Regularitatea aceasta era mai mult în folosul copilului, pentru-că înlătură încărcarea stomacului cu hrana prost mistuită, care putea să producă turburări în lucrarea intestinelor și prin aceasta să dea prilej la nouă țipete. Prin regularitate în alăptare am făcut începutul educației *morale* a lui Ionel, care încetinel se deprinse *la regulă, la ordine*.

La două săptămâni după naștere, am observat că lui Ionel i-se *trezise și simțul mirosului*. . . Venise la noi lelea Ecaterina (a fie iertatului Petre Rotila) să mulțamească pentru binefacerile ce i-am arătat, când cu botezul lui Ionel. Era chiar ora când trebuia să sugă pruncușorul. El stătea liniștit pe pătuțul său, cu ochii deschiși, privind fără nici o țăntă. . . Rugăi pe lelea Ecaterina să dea dânsa lui Ionel să sugă. Și ce să vezi? . . . Abia își apropie pruncușorul gurița și nasul de pieptul lelei Ecaterina și văzui că *nu voește să sugă*, ci părui a căuta ce-va. Atunci îl luă mamă-sa și, îndată-ce l-a pus la sân, începui să sugă *cu mare poftă*. . . . . Atunci mi-am zis că Ionel prin *miros* știa să *deosebească sânul străin de sânul mamei sale*. Ast-fel, la două săptămâni după naștere, Ionel avea dezvoltate următoarele simțuri: *simțul tactului, al temperaturcii, al gustului, al auzului și al mirosului*. . .

Cu mare nerăbdare aşteptam să văd trezindu-se şi simţul vederii, căci Ionel, deşi *avea ochii deschişi, dar încă nu vedea*, cel puţin nu ne-a fost dat încă prilej să ne convingem că vede.

Iată şi o întâmplare hazlie din săptămâna a patra a vârstei lui Ionel! Soţia mea *avea lapte foarte mult*. Într'o dimineaţă, copilaşul, la ora obicinuită, înainte de scaldă, nu voi să sugă, deşi în noaptea trecută nu supse mai de loc. Dar fiind-că nu se arăta nici un semn de boală, eu plecai la şcoală. În pausa cea mare, după două ceasuri de lecţiuni, mă repezii acasă să văd ce mai face pruncuşorul. Şi ce văd? Soţia mea stetea binişor, privind la Ionel şi *dând să sugă unui prea frumuşel căfăluş*, adus dela o căţea a vecinului.

— Ce faci, pentru Dumnezeu? — strigai eu, surprins de acea vedenie neaşteptată.

— Ce să fac? Fiind-că Ionel nu vrea să sugă, vecina mi-a adus chiar acuma acest drăguţ *căfăluş* să mă mai uşureze!

— Rău faci, dragă, că ascuţi la poveşti băbeşti! După câte ţi-am spus despre îngrijirea copiilor, credeam că n'o să ajung să te văd şi pe tine pradă credinţelor deşerte... Lasă, dragă, acest căfăluş, că în loc să-ţi înlătore prisosul de lapte, ţi-a face să ai şi mai mult. Ți-am spus şi-ţi repet că, *cu cât un organ e mai deprins, mai îmboldit, cu atâta el lucrează mai mult*. Cu cât sânul tău va fi mai tare supt, cu atâta va da mai mult lapte. Ori că va suga Ionel, ori acest căţal, ori îţi vei mulge singură laptele, tot acolo ajungi: *laptele se va înmulţi*. Soţia, cam ruşinată, a pus căţălul jos, când din nebăgare de seamă apăsând pe o fâţă cam îmbolovănită, a început pe urmă să se înroşească.

Atunci, după sfatul bunei mele mame, și-a pus pe țâță o cârpă curată, înmuiată în seu de luminare topit, amestecat cu unt-de-lemn. Ast-fel a înlăturat acea durere mare, cunoscută în popor sub numele de *lapte dat îndărăt*.

Bătețelul încă nu împlinise bine 4 săptămâni. Era într'o Duminecă, 29 Maiu, cam pe seară. Aveam la masă pe părinții noștri. După-ce ne scularăm dela masă, oaspeții eșiră în pridvor; iar soția mea se duse la Ionel care stetea treaz, în leagăn. — Dânsa îl luă în brațe și eu luai luminarea s'o pun în altă parte. Dar cu ochii urmăream pe pruncușor. Atunci am băgat de seamă întâia oară că Ionel își *întoarce* puținel capul *după luminare*. Am țipat de bucurie ca un copil, încât toți oaspeții se spărieră: — *Ionel vede! L-am observat cum și-a întors capul după luminare...!* Am repetat încercarea și Ionel mereu privea într'acolo, unde era dusă luminarea. Va se zică: *patru săptămâni ochi avea, dar nu vedea*. Până atunci am fost băgat de seamă, chiar din ziua a 4-a după naștere, că el își strângea pleoapele de câte-ori ajungea nițică lumină mai vie la ochi... Atunci mi-ăm zis că ochiul nou-născutului aduce cu sine *dispoziția necunoscută* a primii impresiuni de lumină; dar nu poate să vază obiectul luminos, decât după săptămâna a 4-a. De aci înainte, am făcut o pasăre mări-cică, de hârtie *colorată (albastru, galben și roșu)* și am atârnat-o de-asupra leagănelui lui Ionel. Însă numai dela săptămâna a 8-a înainte am băgat de seamă că Ionel fixează și pasărea. Se uita la dânsa și își mișcă mânușițele și picioarele neîncetat. Ce vioiciune, ce mulțămire neînțeleasă pentru dânsul! Stăteam câte o jumătate de oră și

priveam cu lacrimi de bucurie, la fața lui veselă și la mișcările-i drăgălașe!

Când Ionel era de o lună, avea deschise și puse în lucrare organele tuturor simțurilor: *simțul pipăitului, al gustului, al auzului, al mirosului și al văzului.*

Datoria mamei de a-și alăpta singură copilul.

Intr'o zi, când mă înapoiai dela școală, aflai pe soția mea, ca de obicei, în grădină cu Ionel, care era de 2 luni. Ea îl purta în brațe, îl gugulea și-l săruta. Când mă văzù, îmi eși cu el înainte și îmi zise pe neașteptate:

— D-zeu să mă ierte; dar eu par'că n'aș putea trăi fără de Ionel. Eu nu pot să înțeleg cum unele femei, mai ales dintre damele cele mari, nu vor să fie mame adevărate îndepărtându-și copiii dela sine, îndată-ce i-au născut, pe când văd că nu poate să fie lucru mai plăcut și fericire mai mare pentru o mamă decât alăptarea copilului la sânul ei.

— Îmi pare bine, draga mea, că îmi dai prilej să-ți împrăpățez în minte ceea-ce ți-am cetit odată, (când erai însărcinată) asupra *datoriei mamelor de a-și alăpta copiii. Datoria aceasta este în folosul copilului, și a mamei. Alăptarea copilului din partea mamei sale e pentru dânsul cea mai mare bunătate, ce-i poate face.* Dovadă e faptul că copilul, obicinuit la sânul mamei, nu vrea să sugă dela altă femeie decât numai când nu mai poate de foame. De asemenea s'a văzut adese-ori că un copil, a cărui mamă are numai puțin lapte, se face gras și frumos cu *acel* lapte puțin; iar dat unei doice cu lapte mai mult, copilul începe să slăbească și, după câte-va zile, el perde vioiciunea și fră-

gezimea. Asemenea copii, lipsiți de sucurile hrănitoare ale mamelor lor, pățimesc de boale multe, care să sfârșesc adesea cu moartea. Ei se pot asemăna cu niște flori care, smulse din pământul, în care au răsărit, răsădite pe un loc străin, abia pot să prinză rădăcină acolo, lîngezesc, să usucă și, ori per înainte de vreme, ori se denaturează. Aceasta s'a dovedit cu miei și cu iezi, care au fost schimbați dela mamele lor. Miei care s'au pus să sugă dela capre, au căpătat o lână mult mai aspră decât cei-ce sugeau dela mamele lor. Din contră, iezii aplecați la oi, au căpătat un păr mult mai moale, mai fin și mai scurt decât cei-ce sugeau dela capre. Va să zică, tatăl trece la fiul seu, însușirile sale morale, mama, la rîndul ei, prin alăptare, are influința cea mai vădită asupra copilului ei. Alăptarea copilului e însă o mare *benefacere* și pentru *mamă*, căci îi regulează starea ei de după naștere, alinînd sau înlăturînd frigurile laptelui; micșorează prisosul sudorilor de naștere, previne reumatismul... durerile de cap urmate de căderea părului și boalele țâțelor. Multe mame slabe, gingașe, anemice și cu stomacul mai tot-de-auna turburat, prin alăptare, se întrămează, iau o față îmbujorată și se fac sănătoase.

Ast-fel, copiii alăptați de mamele lor, se fac medicii acestora, pe care le feresc și le vindecă de boale...

Soția mea a urmat regulat cu alăptarea lui Ionel până în luna a cincea fără nici o supărare, pentru dânsa, și cu câte-va mici indispozițiuni ale pruncușorului. De giaba o sfătuiau unele femei să-i mai dea și fiertură de făină și lapte de vacă, pe cuvînt că laptele mamei n'ar fi de ajuns să hrănească un copil bine făcut cum era Ionel.

— Aceasta, — ziceam eu nevastei mele — se poate întâmpla numai în două cazuri: când *mama n'are lapte de ajuns* ori e *bolnavă*. În cazul întâiu, pe lângă laptele mamei, i-se mai poate da copilaşului şi lapte de vacă sau de capră, bine fiert sau *sterilizat* şi anume, în luna întâiu amestecat pe jumătate cu apă puţin îndulcită, cu zahăr aşa ca la 2 ceasuri să i-se dea *ţâţă* şi după alte 2 ceasuri — lapte de vacă. În luna a doua şi a treia, în două părţi de lapte fiert să pune o parte de apă fiartă; în luna a 4-a şi a 5-a se pune o parte de apă la trei părţi de lapte şi numai din luna a 6-a i-se poate da lapte curat de vacă, dar tot-de-auna bine fiert spre a potopi microbii (baccilii de tuberculă) dintr'ânsul. Când mama e *slabă de tot*, sau pătimeşte de piept, de scrofuloză, de tuberculoză, sifilis, pelagră, lungoare, friguri tifoide, vărsat, rac şi altele... atunci negreşit că, dacă e cu dare de mână, îşi va lua o *doică*. Dacă însă mama e săracă cum sânt femeile noastre la ţeară, atunci va da copilaşului să sugă trei-patru zile înainte de a se despărţi de el, pentru a-şi desumflă *ţâţele* şi a curăţi maştele copilului de materiile cleioase, apoi îl va hrăni cu lapte, cum am spus mai înainte.

Laptele de *măgăriţă* e cel mai bun după laptele mamei; laptele de biboliţă e mai greu; dar la nevoie se poate folosi şi acesta.

— În tot-de-auna, draga mea, — ziceam nevastei mele, — când înainte de luna a cincea, mamele nepricepute dau copilaşilor lor, fierturi de făină şi de lapte, îi fac lacomi şi, încărcându-le peste măsură stomacul, le pricinuesc indigestie, vărsături, diaree (*gastro-enterită*.) Li-se umflă, sărăcuţilor de ei, pântecel, se ivesc aprinderi de maşe şi slăbesc pe zi

ce merge din lipsa de sânge, care circulă prost, se oprește la închieturi, la mâni și la picioare ce se învinețesc. Organele nehrănite se topesc, se ruinează; urina și alte secrețiuni scad: tot corpul slăbește și, în cele din urmă, se stânge. Aceasta boală e cunoscută sub numele de *athrepsie*, adică lipsă de hrănire. Ba, mulți copii sugători, ne mai putând suporta acest chip de hrană, pier cu zile; sau, dacă rămân în viață, arată tot-de-auna *semne de rachitism*.

De aceea soția mea, din luna a cincea, începù să-i dea lui Ionel să sugă numai de 4 ori pe zi: de 2 ori dimineața și de 2 ori seara, înainte de culcare. Din luna a 8-a îl alăpta numai de 3 ori peste zi și odată noaptea; iar peste zi îi dădea supă sau zamă de carne, zamă cu griș, sau cu pâne albă (franzelă), ori cu ou sau și lapte gol; dar nici-odată mâncări acre, sărate, ardeiate. Apoi se îngrijă ca toate acestea mâncări, când îi le dădea, să fie căldicele, cam ca laptele din țâțe. Laptele îl lua tot-de-auna, dela aceeaș vacă, care fătase cu câte-va zile în urma nașterii lui Ionel. Și, cum era vară (când laptele se innăcrește lesne și pricinuește copiilor dureri de inimă și vărsături) tot-de-auna, îndată ce-l mulgea dela vacă, îl fierbea bine și, răcindu-se, îl turna într'o sticlă curată, pe care astupându-o bine, o așeza într'o oală cu apă, căreia îi dădea drumul în fântână. *Povățuim pe toate mamele să se păzească ca de foc a se servi, la hrănirea copiilor, cu vase de cositor, care conțin tot-de-auna plumb și pot să invenineze laptele.* Să se lase și de obiceiul rău, ce-l au unele mame de a pune în gura copilului câte o sugătoare făcută din tulpan și umplută cu zahăr, cu pesmeți pisați

sau cu alte lucruri, prin care vatămă stomacul mititeilor. Apoi nu trebuie să se uite că hrănirea copiilor numai cu *biberonul* sau cu *lingurița*, fără ajutorul sânului, aduce adese-ori îmbolnăvirea și une-ori chiar și moartea lor. Și mai rău fac mamele, mai ales la țară, când dau copiilor, înainte de înțarcare, zamă de varză, ceapă, fasole, mămăligă, brânză și alte mâncări grele. Neputând mistui stomacul aceste mâncări, copiii capătă dureri de inimă, urdinare sau treapăd, aprindere de mațe, limbrici și alte boale, care, în lipsă de doftori, pe cei mai mulți sugători îi trimet pe cea-laltă lume.

Peste tot, *hrana sugătorului* să fie *laptele mamei în cele dintâi 4 luni*; în lunile următoare, până la înțarcare, pe lângă laptele mamei și *supă de carne, supă de griș sau pâne albă, ori și lapte gol de vacă sau de capră, fiert bine* și, toate aceste — căldicele ca laptele mamei.

Somnul nou-născutului.

Încă de a doua zi, buna mea mamă puse pe Ionel pe o perină de lână așezată pe două scaune, lângă patul lăuzei, unde dormia aproape *tot timpul* în-afară de când îi dădea să sugă. Sugătorii trebuie lăsați să doarmă în anul *cel dintâi*, cât cere firea lor. În timpul acesta nu-i bine să ne facem regulatorii lucrării naturii, ci să-i lăsăm deplină libertate și mai ales încât privește somnul. Pe Ionel, la luna după naștere, l-am obicinuit să doarmă fără să-l legene cine-va. Îl puneam în leagănul sau în căruțul lui, în care adormia pedată. Legănările urmate mult timp, pot să pricinuiască îmbătăciuni și congestiuni la creeri. Negreșit mamele sărace

se pot mulțămî și cu un leagan de lemn sau cu o albie, numai să n'o puie jos, ci sau pe pat, sau în alt loc ridicat. Cine n'are saltea de lână, cum aveam noi, își va face una de pleve de ovăs, sau de foițe de păpușoiu, sau de fag, de muschiu; și să o scoată adese-ori afară să se sorească și să se svânteze. Noi am obicinuit pe Ionel să doarmă și pe dreapta și pe stînga, spre a nu i-se face un obraz mai mare și altul mai mic. Pe spate nu-l lăsăm să doarmă decât ziua când îl puteam supraveghia. Culcatul pe spate noaptea, nu-i bun pentru sugător, pentru-că, întîmplându-se să verse, se poate înneca. Noaptea nici-cînd nu l-a *culcat soția mea în același pat cu dînsa*, ceea-ce e *foarte primejdios pentru sănătatea copilului*. Sfînta Scriptură ne-a păstrat o pildă și despre lucrul acesta. Se spune adecă că pe vremea regelui Solomon au venit la acesta două femei sărace, cerînd să le facă dreptate. Ce se întîmplase? Femeile acelea locuiau amîndouă într'o odaie și fie-care din ele avea câte-un copilăș de țîță. Pruncușorii erau de aceea vîrstă și sîmîneau foarte la chip, unul cu altul. Într'o noapte, una din mame adormise din greu cu copilășul la sân. *În somn ea se întoarse în pat și își innăbuși pruncușorul*. Cînd se deșteptă, îl găsi mort lîngă dînsa. Atunci se sculă binișor, luă copilășul mort și-l schimbă cu copilul cel viu al femeii celeia-lalte, care dormia dusă. Cînd se deșteptă mama cea adevărată, groaznic se spăria văzînd lîngă ea copilul mort. Ea începù să plîngă, să se tînguească, să sărute și să mîngăie pre pruncușorul mort. Dar pe urmă se încredință ea că acela nu era copilul ei, ci cel viu din brațele celeia-lalte femei. Însă aceasta tăgăduia și-i spunea că se înșală. De aci se

născu o ceartă mare între cele două femei. Și nimeni nu putu să le împace. Atunci se duseră la rege să le facă el *dreptate*. După-ce Solomon le ascultă cu luare aminte, le puse la încercare. El vroi să vadă care-i mama cea adevărată. În fața celor două mame, porunci el unui slugbaș al său, ca să iee pruncul cel viu, să-l taie cu sabia în două și apoi se dea fie-căreia dintre femei câte o jumătate din trupul tăiat. Când auziră această strașnică judecată, una din femei țipă cât îi lua gura :

— Stăpâne, mai bine decât să tae copilul, primesc să-l las viu pe seama acestei femei! — Dar, tot în aceeaș vreme, cea-laltă femeie zicea :

— Bine te-ai gândit Stăpâne, să împarți copilul pe din două!

Când auzi aceste vorbe, Solomon porunci să dea copilul femeii, care ceruse să-l lase în vieață, căci numai aceea putea să fie mama cea adevărată, care avea milă de pruncușorul ei. . . Pe cea-laltă femeie o goni ca pe-o înșelătoare ce era. . .

Vedeți dar, mame, să nu *culcați nici-odată noaptea pe copilași în acelaș pat cu voi!*

Tot aci trebuie să mai pomenesc și de alte obiceiuri rele ce le au unele mame pe la sate. Dacă se întâmplă să nu doarmă copilul noaptea, atunci îi dau, sau *rachiu* sau *ceaiu de căpățini de mac*. Aceasta face un rău mare copilului, căci îi odaugă la *tâmpirea minții*. Mai bine să caute după pricina plânsului și a neliniștei copilului pe carele, în casuri d'ald'estea, de sigur ori îl supără ce-va, ori capătă

dureri din-năuntru, adese din prea multă mâncare, une-ori din răceală. Atunci, firește că nu poate fi liniștit copilul, ci se svârcolește, plânge și țipă.

Unele indispoziții și boale ale copilului sugător.

Când Ionel eră de vre-o 3 luni, într'o zi, după prânz, dintr'odată începù să țipe ca din gura șerpelui. Ori-cât încercă mama să-l liniștească, dându-i sânul, el nu voia să tacă, ci tot mai tare țipa. . . De geaba îl luai eu pe brațe și începui să-i vorbesc frumușel, să-i cânt o arie ce mi-se părù de altă-dată că-i plăcea. Nu l-am putut ogoia. Mama era par'că nebună de durere pentru dânsul.

— Mergi repede, de chiamă pe mama; poate că dânsa să știe ce-va leac pentru bietul copil.

— Bine zici — răspunse soția mea, și repede plecă spre casa părintească. Dar îndată o văzui întorcându-se, zicând :

— Înainte de a merge la mama, voiù să mai încerc ce-va. . . O să desbrac pe Ionel, să văd nu care cum-va îl supără, sau îl împunge ce-va!

Zis și făcut!

— Pentru Dumnezeu! — strigă dânsa — uite coalea un mic spin intrat nițal în spetele bietului copilaș! De unde să fie acesta? Vezi, s'o fi luat în cârpe cum au fost întinse pe gard. Cum să nu plângă drăguțul de el? Și, îndată-ce i-am tras spinul și am frecat nițel cu mâna locul cu pricina, s'a liniștit, după-ce l'a pus mamă-sa la țâță. Eu, în timpul acesta m'am năcăjit pe noi înși-ne.

— Vezi, dragă mamă, că noi sântem de vină că Ionel a plâns azi așa de cumplit. . . Nebăgarea noastră de seamă i-a adus durere, și năcaz pe capul nostru; dar întâmplarea aceasta ne-a mai dat o *lecție de educație*. Când un copil nepriceput ca Ionel plânge fără să se poată liniști, nici chiar cu țâța mamei, *trebuie să aibă o durere*. Noi, cești mari ne putem spune durerea; dar un copilaș ce nu poate să vorbească, n'are alt mijloc de a-și spune durerea, decât prin plâns, prin care cere ajutorul nostru. *A noastră este datoria să căutăm după pricina durerii sale* și, când o găsim în noi înși-ne, să ne deschidem ochii, să supraveghiem! *Supraveghierea părinților, la binele copiilor, este un puternic mijloc de creștere*. — *Supraveghiați ca să nu cădeți în ispită!*

De câte-va-ori a suferit Ionel de *încuiare* sau *constipație*. Atunci mama îi înlesni eșirea, aplicându-i o bucățică mică de săpun, la șezut. Alt-cum în cele dintâi două luni avea eșire de 2—3 ori pe zi și mai pe urmă regulat, o singură dată.

Într'o zi Ionel începù să plângă și să țipe așa de tare încât eu și cu soția mea nu l-am putut liniști de loc. L-am desbrăcat și atunci; dar' n'am aflat nimic ce l-ar fi putut înțepa sau supăra. — *Răul trebuie să fie din-năuntru*, zisei eu soției mele, care și ea începù a plânge de mila copilășului. Din întâmplare chiar atunci veni la noi o mătușă a nevastei mele și, cum văzù copilul sgârcindu-se și auzia țipetele-i fără seamăn, numai decât aleargă la bătrâna moașă Sanda, care locuia în apropiere. Cât ce sosi moașa, așeză pe copilaș pe pânțele, îi trase piciorașul drept în spre stânga și pe

cel stâng în spre dreapta, apoi trase binișor de 3-ori pruncuțul cu două degete, cu un fel de unsoare, din spre buric în spre spinare. Copilașul par'că se mai liniștise nițel; dar' încă tot plângea. Baba ne încredință că are să-i treacă îndată durerea și plecă; iar noi am rămas, gândindu-ne mereu ce am mai putea face lui Ionel, care, tot plângea. Medicul era prea departe încât lesne putea să moară copilașul până-ce era să vie acela. Atunci repede am trimis pe soția mea după mama care, cu multele ei pățanii, mă gândeam că va putea găsi un leac și pentru data aceasta. Până să vie mama, luai pe Ionel în brațe. . .

— Ce umblați cu prostiile babei Sanda?! . . . ne mustră biata mama, sosind și văzând copilașul cum sbiera. Apoi, dacă sânteți voi părinți cu minte, *stăpâniți-vă*, pentru D-zeu! Voi par'că sânteți mai copii decât acest copil! Eu, la nici un copil n'am mai umblat cu leacuri, nici am lăsat când-va să-l tragă, căci ușor i-se poate scrinti vre-o vânuță! Am văzut destui copii lecuiți și trași de babe nepricepute d'al-de Sanda. . . în groapă! Boala copiilor, boală ca asta a lui Ionel e o iscodire a moașelor celor proaste ca să mai poată și ele piguli câte ceva și să mai grăească lumea de ele. Ionel are de bună-seamă niște vânturi sau *colici*, prin pântecuț. În loc să-l ungeți cu unsori, *întrarmați-vă mai bine cu răbdare*. Zicând aceasta luă pe Ionel, *il desfășă, îi puse pe burțică o flanelă caldută, afumată cu chimen și cu zahăr, il înfășă iarăși*, îl luă pe brațe, cu fața în jos și, astfel începù să-l ridice și să-l lase binișor în jos, cântându-i din gură: *Nani, nani puișor!* . . Ionel însă sbiera înainte; dar mama nu să îngrijora de loc.

— Țipetul ăsta nu-i face nici un rău, ba încă-i face nițel bine, că prin mișcarea părților din-năuntru, îi va înlătura și colicile! Până atunci soția mea făcù repede *un ceaiu de chimen, amestecat cu nițică ceapă, cu mușețel și cu anason. Îndată ce-i dădură din acel ceaiu*, cum îl tot mișcă, Ionel scăpă câte-va vânturi, apoi să liniști. . . Doftoria aceasta am repetat-o și de altă-dată când Ionel avea colice și, tot-de-auna i-a ajutat; iar de leacuri, de unsori și de tragere nu s'a mai pomenit în casa noastră!

Pe la sfârșitul lui Noemvrie era o vreme foarte urâtă. Și, cum Ionel era obicinuit să fie purtat pe-afară și pe vreme rea ca și pe vreme bună, l-am dus la grajd, la cal. Se vede că pruncușorul se *răcise*, căci mai întâi căpătă un *guturaiu* strajnic și pe urmă și scurgere sau *diaree*. Trebuie să știm că plămâni la copii sânt foarte simțitori la frig și se înflamează lesne, pentru-că sânt slabi și foarte delicați; bronchiile lor, fiind foarte subțiri, prin inflamație se strâmtează foarte tare, încât împedecă întrarea aerului bun în sânge și eșirea celui rău. . . Ast-fel copilul lesne se poate înneca sau *asfixia*. Ionel începù să tușească puțin. Până să vie medicul, l-am ținut în casă la căldură, i-am făcut fricțiuni cu rachiu de drojdie amestecat de-o-potrivă cu apă curată. Buna mea mamă îi puse pe burtică o flanelă caldă și îi dădù un ceaiu calduț de ismă. A doua zi, când chemasem pe medic, Ionel era mai binișor; tușea mai rar, și nu așa rău. Medicul ne sfătui să-l păzim și de cea mai mică răceală, căci alt-cum ușor poate să capete copilul *o aprindere de plămâni sau o bronco-pneomonie* care e foarte primejdioasă copiilor sugători. Cu aceea ocașie

medicul, care ne era prieten, ni-a spus mai multe lucruri despre boalele sugătorilor. Iată ce mi-am însemnat din spusese lui:

1. *Aprinderea plămânilor și a bronhiilor*, la sugători se poate forma nu numai după răceală, ci și după *pojar* sau *coriu*, după tuse măgărească, după friguri și după influență și este mult mai primejdioasă decât la omul mare, fiind-că la copil broncho-pneumonia se prinde și se desvoltă în mai multe părți. Semnele premergătoare sânt: fiorul dela începutul bolii, junghiul, căldura prea mare de 39—40 grade Celsius, tuse seacă și respirație anevoioasă și gemândă; au și vărsături, care dau afară laptele amestecat cu flegmă. În asemenea cazuri chemarea medicului este foarte grabnică, căci, întârzâind, boala se îngreunează și moartea e sigură.

2. Vara, isbirea razelor soarelui sau *insolația* asupra capului dau naștere la boala de creier, ce-i zice *meningită*. Dar și loviturile peste cap pot da naștere acestei boale, în care se aprind *pelilele ce învălesc creierul*. Copilul are durere mare de cap, și când ține 2—3 zile, e urmată de aiurări, de vărsături, de constipație, de spasme sau sgârsciuri sau de călduri mari. Fața, la început, e aprinsă, apoi se înalbește. Ochii sânt tulburi și copilășul scrâșnește câte-o dată, din dinți... Până ce vine medicul, să se pună pe cap comprese muiate în apă cu gheață, și să se hrănească cu lapte.

3. *Aprinderea tubului digestiv sau gastro-enterită* se însemnează prin vărsături, prin scursoare sau *diaree* și prin slăbirea corpului. Mijlocul cel mai bun e ca copilul în timpul bolii să nu se hrănească decât numai cu laptele mamei și, fiind afară frumos, se va purta la aer, și de 2 ori pe săptămână i-se vor face scalde calde.

4. Copiii dela părinți bolnăvicioși, cei cari se hrănesc prost și sânt ținuți în case nesănătoase, apoi cei născuți înainte de vreme, sânt cuprinși de boala numită *athrepsia* (*lipsa de hrănire* sau *inaniția copiilor*). Din lipsa de hrană bună și îndestulitoare, sângele la acei copii circulă rău, se oprește pe la încheeturi, la mâni și la picioare, care se învinețesc; organele nehrănite se topesc; urina și alte eșiri scad și pricinuesc otrăvirea trupului și pe urmă moartea. Mijlocul singur este hrănirea cu lapte în-de-ajuns și bun și îngrijirea ca totul să fie foarte curat.*)

Tot atunci ne spuse medicul, că din cauza neștiinței și a miseriei, în anul întâi, mor cam a cincea parte din copiii câți se nasc. Anume, cei mai mulți mor pentru *hrana proastă* și din *răceală*, când îi lasă mamele nepricepute goli și uzi să stee pe pământ umed, *iarna mor de frig*; apoi la botez, când capătă tuse, junghiuri și anghină. Mulți copii mor apoi din pricină că mamele nu se pricep aproape de loc, când copiii se îmbolnăvesc. În loc să cheme pe medic, mai bine îi caută cu babe, care-i trimit pe cealaltă lume; unele ca să-i scape de limbrici, îi îndoapă cu curățenii, care le fac boale de mațe; altele, ca să tacă, le dau ceaiu de mac, care îi poate adormi pentru vecie. La București, de pildă, în anul 1896 mortalitatea copiilor a fost:

I.	dela naștere	în luna întâi:	băeți	324;	fete	252
II.	"	"	până la un an	"	692;	" 621
III.	"	"	2—5 ani	"	441;	" 466
IV.	"	"	6—10 "	"	104;	" 92
V.	"	"	11—15 "	"	56;	" 67**)

*) Dr. Argeșanu, *Higiena*, pag. 542—548.

***) Dr. E. Arbore »*Mama și copilul.*«

Unde nu-i mamă, nu-s copii. Să ne gândim numai la copiii lăpădați! Mamele misere n'au ce mânca, n'au lapte; copii lor sugători mor de foame; după înțarcare mor tot de foame. În București, la inițiativa Doamnei *Dr. Cuțarida-Cratunescu*, s'a înființat societatea »*Leagănul*«, care dă mari și multe ajutoare copiilor mici, ai căror mame nu pot să-i îngrijească.

Toate leacurile băbești sânt fleacuri, pentru sugători.

Leacurile copiilor sugători și bolnavi sânt: laptele mamei, supraveghierea și răbdarea părinților. Ori-ce altă doftorie e de prisos! . . .

Pou-născutul să fie curat în toate!

La început buna mea mamă, mai apoi nevastă-mea, în restimp de un an scâldea pe Ionel în fie-care dimineată în apă căldicică, cum suferă mâna, (de 30 grade Celsius, prin luna a 4-a, de 26 grade). Atunci îi spăla binișor tot corpul; iar când din pricină de *boală* nu-l putea scâldea, îi făcea spălături cu săpun, într'un lighian. De câte-ori se uda, îi schimba rufele cu altele curate și uscate; nu suferea nici cea mai mică murdărie la copil. În fie-care zi îi spălă și *moalele capului* cu o cârpă udă și cu săpun de glicerină. Este un rău obicei a nu se spăla această parte gingașe a capului pe cuvânt că se pot vătăma creerii. Din potrivă, trebuie să se spele în fie-care zi, spre a nu lăsa să se facă solzi sau coji. Tot atunci spăla pe Ionel în gură, tot cu o cârpă muiată în apă proaspătă, spre a împedea formarea așa numiților bureți de lapte. Nu numai mama, dar toți din jurul lui și mai ales fetița, ce o luasem în serviciu, spre a fi în

ajutor soției mele, era model de curățenie: și la cap și la haine. Dela luna a 3-a, Ionel cerea prin anume mișcări să-i schimbe hainele murdare sau ude; dela luna a 5-a buna mea mamă ne arăta cum să-l obicinuim pe vasul de noapte. Albioara lui, când îl scâlda, se așeza tot-de-auna la un loc, unde nu putea să ajungă nici cel mai mic curent de vânt, care e foarte primejdios copiilor, dar mai ales când sânt în scaldă. Pe timpul acesta albia nici-când să nu se pună în dreptul nșii și a unei ferestre. *Ori-ce răceală, fie cășunată din scaldă, fie că se așază jos copilul, e primejdioasă.* Scalda nu ținea mai mult de 10 minute. După-ce îl scotea din apă, îl ștergea binișor, mai ales la gât, la subțiori, între picioare și la șezut, pe unde pelea să opărește cu înlesnire din pricina nădușelii și a necurățeniilor. După-ce îl ștergea binișor, îl învălea în scutece curate și-i arunca pe de-asupra o flanelă ușoară, până să se usuce bine, apoi îl înfășa peste pânțele, lăsându-i tot-de-auna libere mânușițele și picioarușele. Pe cap îi punca numai o scufiță ușoară, *fiind-că ori-ce legătură ce i-ar fi apăsât capul, ar fi putut produce mai târziu turburări sănătății și deșteptăciunii copilului.* În apă rece de tot, nu l-a scaldat nici chiar la șese luni, spre a nu-l espune la o răceală ce sugătorul n'o poate suporta fără primejdie, fiind-că trupul lui, din lipsa mișcării mușchilor, nu poate să facă căldură trebuincioasă. *Când copilașul tușește, nu-i bine nici să se scalde, nici să-l ducă afară!*

Mișcările copilului sugător.

Lui Ionel al nostru, dela început i-am lăsat slobode mânușițele și picioarușele. Este rău și prin urmare de

înlăturat obiceiul moștenit din moși și strămoși, *a înfășa copilul peste tot trupul. Înfășatul e un chin pentru pruncușor, las' că-i împedecă mișcarea sângelui și mistuirea.* A fost el, sărmanul, destulă vreme strâns, ghiem, în sânul mamei sale! Când l-a învrednicit D-zeu să iasă la lumina zillii, i-a dat și libertate *să se miște*, cum cere firea lui. *Deci să fie liber în mișcările sale!* Cu cât copilașul e mai slobod, cu atâta se desvoaltă mai repede și mai bine. La popoarele, unde fașă nu-i cunoscută, toți oamenii sânt mari, tari și bine crescuți; iar unde se prea înfașă, sânt cocoșații, schiopii, schilozii, rachiticii și piticii. Fiind-că copiilor înfășați numai glasul li-e slobod, de aceea se slujesc cu el: *plâng . . . plâng și, iarăși plâng.* Un poet rusesc are o poezie intitulată: »*Plângerea unui copil*«. Iată cuprinsul acestei poezii:

— „Of, de ce m'ați legat de mâni și de picioare?
De ce m'ați înfășat așa de strâns?

De ce m'ați condamnat la chinuri, din întâia zi a vieții mele? Multe lanțuri va trebui să mai port pe trup și pe suflet! Pieptul meu arzând îl vor strânge mulți, prea mulți *șcrpi rău-făcători*. Obiceiuri sfinte din vechime, legi părtinitoare de-ale oamenilor, regule poruncite de modă . . . toate vor apăsa, viața întreagă, asupra mea. Dați-mi măcar în *copilărie libertate*, lăsați-mi pieptul să răsuflă în voea lui, . . . ca să-mi pot aduce aminte mai târziu cu bine, în timpuri grele, de vremea când eram copil!*)

---

*) Dr. E. Arbore »*Mama și copilul*«.

Este greșită credința că, lăsând copilașului piciorușele neînfășate, s'ar *face strâmbe*. Din contră, când i-se înfașă picioarele, de obicei se leagă mai strâns jos, unde se sfârșește, fașa și atunci copilașul, vrând să se miște, se tot svârcolește cu piciorușele care, mai în sus, nefiind strâus legate, foarte lesne pot să se deformeze.

Peste tot, *înfășatul împedecă dezvoltarea pieptului, a mânilor și a picioarelor și une-ori pricinuește strâmbarea oaselor*.

Mamele fricoase, care nu pot să se desobicinuească de înfășatul copiilor, în lunile cele dintâi, să-și ție copilașii câte-va ceasuri, desfășați în leagăn!

Când afară era frumos, (și mai mult așa era), scoteam pe Ionel afară, în grădină, la umbra unui pom stufos. Acolo îi trăgeam perdelele leagănului, ca să nu-i ajungă în ochi lumina soarelui care, în primele săptămâni, e foarte primejdioasă vederii.

Negreșit că iarna nu se pot scoate afară nou-născuții decât după 7—8 săptămâni; și atunci, numai când sânt zile cu soare și fără vânt. Când luam pe Ionel în brațe, nu-l țineam drept în sus, multă vreme, căci observam că-i venea cu greu să-și ție capul în sus; nici nu-'l purtam mereu pe aceeași mână, ci acum pe dreapta, acum pe stânga, ca să crească într'o formă toate părțile trupului...

Copilașul creștea văzând cu ochii. La două luni, începù să-și privească mânușițele și să se joace cu ele; la 2 luni și jumătate începù să prinză degetele noastre și la 3 luni prindea ori-ce obiect ce i-l țieam înainte; la 4 luni și jumătate își prinse cu mânușița mai întâi piciorușele, încercându-se să le ducă la gură.

Viața soției mele în timpul alăptării lui Ionel a fost foarte mulțămită. Ea nu-l părăsea nici pe o minută măcar, pe cuvânt că *nimeni nu putea îngriji de copil ca dânsa*. Adesea îmi zicea: *Ionel este al doilea eu, prin urmare trebuie să fiu tot cu el, cum sânt tot-de-auna cu mine*. Mai cu seamă se simțea fericită când, după luna întâi, Ionel începuse să observe pasărea cea colorată, ce i-o atârnasem de-asupra leagănului. Atunci, toată ziua, când era treaz, mama povestea cu el. Ionel începuse să-și pihonească privirea pe mamă-sa.

Mama e singura îngrijitoare a dezvoltării trupului copilului sugător. Fără mamă copilul nu este și nu poate fi om.

Primele raze ale conștiinței imorale la sugător.

Toți învățații să unesc în părerea că *mamei îi revine rolul mai ales de educător*, iar *tatii* cel de *învățător*, pentru copiii lor.

În cele ce urmează voi schița însușirile bune sau *calitățile* și scăderile morale, ce, în creșterea copilului meu Ionel, am putut observa.

I. Calități morale. Îngrijirea mamei începe — cum am arătat, înainte de naștere. Cu nașterea lui Ionel grijile sau înmărit. *Scăldarea și liniștirea nou-născutului cu laptele mamei și înlăturarea vântului rece, a luminii prea vii, sânt tot atâtea lucrări morale.* Și mama împlinea aceste lucrări cu mare plăcere; ea par'că nu mai trăea atât pentru sine, ci mai mult pentru copilașul ei. Și Ionel era *mulțămit, era fericit*. Aci am găsit încolțit germenul *dragostei în*

inima pruncușorului. Ionel, fără să se știe, iubea pe mamă-sa. La cea mai mică trebuință a lui, mama alerga lângă leagănul lui și Ionel îi arăta mulțămire în ochișori și pe față. Cel dintâi suris l-am găsit pe buzișoarele lui prin ziua a 25-a după naștere. Aceasta e cea dintâi licărire, prima rază a conștiinței sale. La patru luni îi sticleau ochișorii, când primea sânul mamei; cătră dânsa își întindea mânușitele. Ori-ce l-ar fi supărat, se liniștea când o observa. Mama și plăcerea pentru mulțămirea lui se contopeau într'o singură gândire. Ionel era recunoscător cătră mama sa!

Chiar când împlinise el două luni, *se spăria* întâia-oară de miorlăitul pisicii și începù să țipe. Atunci mamă-sa alergă la el, îl luă în brațe, îl puse la sân, îi vorbi dulcișor, îl mângăia; apoi mângăia și pe pisică; în sfârșit, mama zâmbi lui Ionel și el să liniști. Țipetele lui încetară. Mai târziu când îl isbi același sunet neplăcut, se spăria și țipă din nou; dar mai puțin. Mama îl luă iarăși în brațe, iarăși îi vorbi frumușel, îl mângăia, îi zimbă și îl liniști și apoi mângăia iarăși și pe pisicuță. A treia-oară când auzi miorlăitul pisicii, mama era lângă dânsul. În loc să țipe, fù de ajuns ca mama să-l privească și să-i zimbească, și el răspunse acestui zimbet prin alt zimbet dulce. *Încrederea și puterea apărătoare a mamei încolțiseră în inima lui Ionel.* Une-ori când plângea copilașul, mama era ocupată cu ceva lucru, și nu putea numai decât să-i dea ajutor. Atunci Ionel trebuia să aștepte puțin, une-ori până să-i poată da sinul, alte-ori până să-i schimbe rufele, până să-l ia în brațe. Iată aci primii germenii ai *răbdării*, ai *supunerii* și ai *ascultării*. Ast-fel începù să-l deprindă cu *răbdarea*; prin răbdare

trebuea copilul să-și supună voința lui legii necesității și voinței mamei sale. *Ionel era ascultător!*

Aceste prime arătări de ascultare și supunere din parte-i erau negreșit cu totul necunoscute. Ele erau cerute de simțul asprei trebuințe; erau razele poruncii hotărâte! Dar din aceasta supunere neștiută, avea să se nască supunerea știută sau lucrătoare și mai târziu conștiența că era bine să se supue mamei sale...

Prin *deprinderea* copilașului la alăptare și la scăldare în anume timpuri ale zilei se puseră cele dintâi temelii la *cumpăt* și la *regulă*, care este tot un fel de supunere din afară. Prin luna a 5-a, când era în brațe la Ilenuța, dacă mă vedea pe mine, Ionel îndată îmi întindea mâunile par'că mi-se îmbia să-l iau eu. Apoi, mai ales pe timpul alăptării, dela mine se cerea la mamă-sa; nici-odată însă dela noi nu se cerea și nu mergea vesel la Ilenuța. Iar când cel ce-l ținea în brațe, făcea o față serioasă, și când Ilenuța plângea, și Ionel lua o față serioasă, ori chiar și plângea. El *împărtășia cu noi bucuria și suferința. Sentimentul simpatiei era dezvoltat în inima lui* și îl arăta în mai mare măsură către noi, către părinți, decât către alți străini.

Tot prin a 5-a lună am observat că, dacă mă uitam mai serios, mai aspru la el, ori dacă cine-va îi vorbea cu glas mai apăsător, îndată făcea și el o față serioasă, prin instinctul imitațiunii, și începea să plângă. Iată încolțit și simțul *de onoare!*

Sentimentele întrunite ale iubirii, ale încrederii, ale recunoștinții, ale supunerii, ale onoarei erau par'că *întâia zăre a conștienței morale a lui Ionel*. El simția fără să-și știe

da seamă, că nu era bine să se supere pe mamă-sa care-l iubea; el începù să simță că mamă-sa nu era numai pentru dânsul în lume și cu aceasta par'că bănuia că și el însuși nu era în lume numai pentru dânsul. Iată încolțit și germe-nul ideii de datorie și de drept în inima lui Ionel.

II. *Scăderi morale.* Dar nu numai sentimente și dorințe bune am văzut la copilașul nostru; încă din leagăn am băgat de seamă că are și scăderi sau însușiri rele. Încă de prin ziua a 10-a am zărit la Ionel o *lăcomie* mare. El ar fi tot supt. Când mama voià să-i ia țâța din gură, înainte de a o lăsa el, atunci par'că *tresărea*, arătând un fel de *jignire* în ființa lui; era *mănia*, pentru-că îl turbura pe ne-așteptate în starea lui liniștită, dela țâța.

Și, dacă i-o lua, *mănia* și-o arăta prin *șipete*. — *Iată aci cel dintâi germene al răului înnăscut!* — mi-am zis atunci cu mâhnire.

— Aci am văzut un fel de *revoltă a lui Ionel față cu voința și cu autoritatea mamei*, căreia el vroia să-i impună voința lui, să-i poruncească. Atunci m'am convins, că copilul vine pe lume cu *egoismul* înnăscut, și că e falsă credința unor bărbați care susțin sus și tare, că *copiii sânt născuți buni*. Din contră, începui a bănui că-i adevărată părerea aceea, care ține că *copilul la naștere e și bun, e și rău*, adecă un amestec de calități și de defecte, cum învață și Sfânta Scriptură prin cuvintele: *Înainte de ce va ști copilul să lepede răul și se aleagă binele, va fi părăsit pământul.*)*

---

*) *Isaia VII.*

— Trebuie să vindecăm pe Ionel de această boală a sufletului, — zisei eu nevastei mele într'o zi, când copilul începù să țipe pentru că-i luase țâța din gură.

— Și cum crezi tu, să-l vindeci de pe acuma?

— Da, *de-pe-acuma* trebuie să nimicim în germene, acest rău. Tu ai să-i refuzi sânul simplu, liniștită și neclintit. Nu trebuie să te lași biruită de plânsetele și de țipetele lui!

Soția mea m'a ascultat; *prin regularea alăptării și prin răbdarea ce i-a impus, i-a domolit mânia și l-a deprins la aspra supunere.*

În privința *scăderilor morale* am făcut dureroase experiențe la Ionel. Iată una din cele multe: Cam prin luna a 5-a venise la noi o vecină cu fetița ei, care a fost botezată de-odată cu Ionel. Pentru a încerca dragostea lui Ionel, nevasta mea luă în brațe pe fetiță, o mângăiă, o sărută, o puse la piept și stătù în fața lui Ionel. Atâta i-a trebuit! Când Ionel observă lucrul acesta, începù să țipe și să se svârcolească pe jos. *Era germenul pismei și al gelosiei,* (care se arată și la câne când mângăi pe alt câne străin)!

Dar și mai tare eși la lumină *gelosia* lui Ionel prin altă întâmplare. . . Când era de un an, și putea să umble binișor, odată venise la noi o verișoară a mea, care avea un copil de 2 ani, pe Petrică. Petrică nu era așa de îndemânatic și de desvoltat ca Ionel, din cauza unei boale avute.

Spre a petrece cu copiii, mă așezai pe un scaun, luai pe Ionel pe un picior, ținându-l de mâni, și îl săltam în sus și în jos, tra-lă-luindu-i din gură. Lui Petrică îi plăcù mult jucăria aceasta și îmi întinse și el mânilor, arătând că

dorește și el să-l saltez. Pusei jos pe Ionel și ridicai pe picior, pe Petrică și începui să-l saltez. Și ce să vezi? Ionel începù să țipe ca din gură de șerpe și să se învinețească de gelosie. Această pățanie mă supără din cale afară și, la moment, nu știam cum să înlătur acest vițiu groaznic dela copil, pe carele până acum îl credeam curat și bun, fără nici un cusur moral. Și acum de-odată mi-se arată *pismătaref*, când fac o mică bucurie lui bietul Petrică... Mă gândeam că alt părinte, sau ar fi pedepsit pe Ionel, sau, spre a-l face să tacă, ar fi tot săltat pe Petrică și l-ar fi lăsat pe Ionel să țipe până s'ar fi săturat de plâns; dar în cazul dintâi îi făceam o nedreptate lui Ionel, în cazul al doilea îi măream năcazul. Deci stătui o clipită și mă gândii ce și cum să fac... În sfârșit mă așezai din nou pe scaun, și, începând să-mi saltez piciorul, veni Ionel și să cerù să-l saltez... Îi făcui plăcerea... Acuma, era iarăș vesel și privea cu un fel de aer triumfal la Petrică, care stătea supărat de o parte...

Sărmanul Petrică! — zisei eu pe un ton duios — cum s'ar juca și el! Dragă Ionel, nu lași și pe Petrică să-l iau pe picior?... Și, spre marea mea bucurie, Ionel se cerù jos, se duse la Petrică, îl luă de mână și-l aduse la piciorul meu și-i arătă cu mânușița, zicându-i: *Acà sus!*... Să-mi fi dat cine-va în clipita aceea bunul cel mai mare din lume, nu mi-ași fi schimbat mulțămirea sufletească ce o simțiam... Și săltai pe Petrică de 3—4 ori, apoi îl pusei jos și reluai pe Ionel. Dar abia l-am săltat de 2 ori și îndată se cerù jos și arătă lui Petrică să se urce *el* sus. Și ce mult se îmbucura Ionel acuma, când săltam pe Petrică!

Dar mai mult m'am bucurat eu, că am putut să potolesc ast-fel pisma lui Ionel.

Pe scurt putem statornici aci următoarele regule morale:

1. *Urzeala morală a sufletului, la naștere e bună; dar în batătură sânt și fire rele (ca mânia, gelosia)...*
2. *Germenii binelui să nu fie slăbiți, ci întăriți treptat în inima copilășului; iar germenii răului să nu fie oploșiți și încurajați, ci treptat să se înăbușească și să se omoare!*
3. *Primele scăderi ale sugătorului se pot vindeca prin rezistență calmă, printr'un refus liniștit, dar neclintit; apoi prin răbdarea și aspra supunere a copilului.*
4. *Precum din trupul mamei copilul a luat trup, mama îi plăsmuește și urzeala vieții morale.*

Inceputuri de voință.

Omul e făcut să trăească și să lucreze. Am văzut cum a început Ionel să trăească. Însă, de-odată cu venirea lui pe lumea aceasta, el a început să și lucreze! Respirațiunile, țipetele, mișcările sale cu mânușițele și piciorușele, mișcări făcute fără să știe (reflece și instinctive), deschiderea gurii ca să sugă, sugerea, mișcarea ochilor, zimbetul, ridicarea și privirea mânușițelor sale și a piciorușelor, deschiderea gurii și mișcarea buzișoarelor, când vroea să imiteze râsul nostru, toate aceste mișcări erau pentru Ionel tot atâtea lucrări. Mai ales, de prin luna a treia, când era de-abinele, cum îi lăsa libere membrele, le mișca până la oboseală. De prin săptămâna a 17-a, începù să se încerce a-și ridica capul și a prinde lucrurile ce i-le duceam la mânușițe. Din când în când se sgăria, mai ales la nas; mă prindea pe mine de

musteți și de păr. Atunci îi plăcea mai mult să se uite la pasărea cea colorată, atârnată de-asupra leagănului, spre care își întindea mâinile. Văzând că Ionel începe a trece de bună voie dela simțiri pasive la altele active, în locul pasării, i-am atârnat *o minge* de gumă (în colorile naționale), de-asupra leagănului, dar așa ca să o poată ajunge cu mânușițele. Ne desfătam mult cu soția mea când priveam la Ionel care, cu mânușițele, cu piciorușele și cu ochii umbla tot după minge, ce se mișca încoace și încolo, în preajma văzului lui. Iată *prima jucărie a lui Ionel!* Binecuvântată fie pomenirea lui Frebel, care întâia-oară a povățuit pe părinți să se slujească de aceasta jucărie pentru copilașii lor!... În săptămâna a 18-a își arăta dorința să schimbe brațele mamei sale, care îl ținea șezând, cu brațele îngrijitoarei care se plimba, va să zică lui îi mai plăcea să fie *plimbat decât să stea locului*. Când era de șese luni și jumătate începù să stee pe șezut, ținându-și cumpătul cu mânușițele. Atunci vesel să uita în jur de sine, privind mai bine lucrurile unul câte unul... Până în luna a opta, Ionel ajunse să-și miște toate mădulărilor cu o siguranță uimitoare. Atunci începurăm să-l punem jos, pe un covor neted și simplu, așternut pe podeală. Era prin luna lui Decembrie. Ionel se încerca să se miște în toate părțile. De-odată îl văzurăm că se încearcă să se ridice pe șezut; dar îndată se prăvăli, fără să-și facă vre-un rău... Noi stăteam serioși și ne prefăceam a nu-l fi văzut, când a picat. Și ce să vezi? Pruncușorul numai decât să ridică iarăși ajutat de mamă-sa. Și atunci putù să stee pe șezut. Ce bine îi părù și cu ce mulțămire privea în jur de sine!

După vre-o două zile, mamă-sa îi puse mingea la o depărtare de doi pași de el. Atunci am băgat de seamă, că el se încerca să se târască în patru brânci, spre minge. Mai întâi făcù o singură mișcare, stătù nițel, apoi făcù o a doua mișcare și, cu a treia ajunse la minge.

— Bravo Ionel! Bravo Ionel! strigarăm amândoi! Ce bucurie pe el și pe noi! Râdeam cu lacrimi. De aci înainte în câte-va zile se deprinsese a se târâ binișor pe tot locul, prin casă: mai după minge, mai după câte-un măr roșu. Când din greșeală câte-odată nu nimerea să pue mâna pe minge, care să mișca mai departe, Ionel își dedea nouă puteri, să târăea mai departe și nu se lăsa până ce n'o putea prinde. Aci am observat o *deosebire* de voință între dânsul și între soru-sa, la aceasta vârstă. Odată i-am luat mingea prinsă și i-am durdulicat-o a doua-oară, arătându-i cu mâna să mi-o dea din nou. Dar Ionel nu se mișcă din loc, ci mă privi serios ca și când ar fi voit să-mi zică: — *Nu am prins-o odată, ce mi-o mai ceri?* Acest semn de voință proprie nu l-am observat nici-odată mai târziu la Mărioara. În luna a noua începù să *imiteze lovitura cu mâna*, pe masă; dovadă că începuse a *privi, a pipăi și a auzi*, în același timp, a-și forma *întăele cunoștințe sau percepțiuni* despre obiectele înconjurătoare. Bucuria și supărarea de pe fețele noastre începură a le imita de prin luna a 5-a. Tot în luna a 9-a am observat cea dintâi lucrare în socoteală, a lui Ionel. Într'o zi, nu mai știu pe ce vreme, îi întinsei o coajă de pâne, pe care o mozolia cu multă plăcere, cu gingiile; dar în mâna dreaptă (cu care prindea de obicei ori-ce), avea rădăcina lui de vanilie. Atunci stătù nițel pe gânduri și, apoi prinse *coaja cu mâna stângă*.

Într'o zi făcusem din lemn câte-va bile mici, pe care, câte una, le durdulicam binișor, pe jos, în fața lui Ionel. A treia-oară îmi ceru o bilă, o privi bine și o pipăi pe de toate lăturile, apoi o aruncă și el. Se uită după dânsa, până ce se opri. Apoi se târâ până la dânsa, o privi, o pipăi din nou și iarăși o asvârli. Așa se juca singur câte 10—20 minute. Într'o zi îl dusei în curte și îl întrebai unde este *ga-ga-ga*? El privi cu ochii în spre locul unde steteau găștele, începù să dea din mânușite și apoi și-le întinse într'acolo... Nu știu cum îmi veni în gând și îl întrebai a doua-oară: Ionel unde e *ga-ga-ga*? Dar de astă-dată el nici nu se uită spre găște, nici îmi arată cu mâna într'acolo, ci se uită la mine *serios*, ca și când ar fi voit să-mi zică: — *Nu ți-am spus odată? Ce mă mai întrebi atâta?* Apoi, ori-ce vedea pe jos: un paiu, o aschie, o fașie de hârtie, o cârpă, un gătej, le culegea și le întindea mamei. *Ionel acuma învăța să asculte fără să știe.*

Cetisem nu știu unde că *Temistocle*, marele bărbat al Atenei, alerga une-ori prin curte călare pe băț, împreună cu copilul seu. Mirându-se de aceasta un bărbat tinăr distins, care cercetă pe *Temistocle* și aflându-l jucându-se cu copilul seu, *Temistocle* îi zise să nu spue la nimeni lucrul acesta până când nu va avea și dânsul copii. Și despre marele poet german *Schiller* se spune că se juca cu copilul seu, prin curte. — De ce să nu pot face și eu lucrul acesta? — îmi zisei. De aceea, nu ararc-ori mă luam la întrecere cu Ionel, târându-mă pe patru brânci după câte-un măr frumos, când de obicei mă lăsam întrecut de copilaș. Să fi văzut veselie pe dânsul și poftă de a se

tot târâ... Nevasta-mea râdea de să prăpădea de lucrul acesta, dar eu răspundeam: — De sigur, nu sânt eu mai mult decât Temistocle! — Și apoi, aceasta însemnează *a te scoborâ la copil! Fie că el învață să privească, sau să vorbească, sau să se miște, trebuie să-i arefi lucrarea!* Esemplele atrag! După pilda celor mari se îndreaptă copiii în toate daraverile lor. — În chipul acesta mi-am câștigat și mai mult dragostea lui Ionel încât, îndată-ce mă zărea întrând în odaie, sau venind de unde-va, nu mai putea de bucurie și își întindea mânușițele după mine. Atunci de obicei sau că-l duceam la animale și povesteam cu el despre dânsule, sau îl îndemnam și îl deprindeam să se miște. Dacă nu mă scoboream la copil, nu-l puteam să-l cresc cum să cade. Pilda mea o urma și Elenuța ce o luasem ca îngrijitoare și care umbla de-a valma pe patru — cu Ionel... având tot-de-auna ce-va așternut pe unde se târa.

Într'o zi, pe la sfârșitul lui Februarie (când Ionel era de 10 luni), eu scriam ce-va la masă. Soția mea era cuprinsă cu ce-va lucru în bucătărie, iar Ionel umbla pe patru — prin odaie, supraveghiat de Elenuța. De-odată simt că Elenuța mă trage ușor de haină; o privesc; dar ea îmi arăta cu mâna spre Ionel, care încerca să se ridice frumușel pe lângă piciorul unui scaun și, după-ce se ridică, începuse să pășească încetinel și cu băgare de seamă în jurul scaunului. După-ce se cam obosi, mă dusei la dânsul și îi zisei sărutându-l: *Bravo Ionel!* Preste câte-va zile se deprinse să *stee pom*, fără să se mai ție de ce-va. Două-trei zile urmă el cu această nouă deprindere. Era foarte interesant pentru noi a observa, cum își căuta și își lua cum-

pățul (echilibrul). Când era aproape să cadă, își întindea mânușițele, să înțepenea în piciorușe și privea în toate părțile, ca și când ar fi voit să caute ajutor. Din gură nu rostea nici o silabă de teamă că, nu care-cumva, împrăștiindu-și luarea aminte dela *mişcare*, să cadă. Dar și când își perdea cumpătul, nu cădea, ci se lăsa binișor, pe șezut. În chipul acesta se deprinse Ionel a se servi de toate mădularele încât, și când scăpăta, știa să se ajute fără să-și facă vre-un rău. În asemenea împrejurări ne prefăceam a nu-l observa, cu atât mai puțin a-i vorbi, pentru-că dacă ne uitam la el, începea să plângă. Noi îl încurajam în aceste încercări. Dese-ori îl imitam eu, și după mine soția, și mai ales Ilenuța, arătându-i cum are să stee. Și atunci îi ziceam din gură: *Pom tatii, pom, pom!*

Bucuria noastră dădea lui Ionel nouă și nouă îndemnuri. Era într'o Duminecă pe la începutul luni Martie. Eu ceteam la masă și Ionel se tot deprindea în umbletul lui pe patru și în ridicare pe picioare. De-odată mă pomenesc că el face doi pași, se lasă jos... iarăși se ridică și pășește vre-o 4 pași. Apoi iarăși se lasă în jos spre a se odihni și iarăși se ridică. Acum merge, pășește cu mai multă încredere de-alungul odăii, dela un părete la altul. Plin de bucurie, mă furișai din odaie, fără să fiu observat de Ionel, care stătea jos și se odihnea de obositoarea lui muncă, ascultând cum îi vorbea Ilenuța. Eu mă dusei în bucatărie la soția mea, îi vestii marea noutate și noul triumf al lui Ionel și o chemai să se desfeteze și dânsa la noua priveliște; dar îi spusei să nu rostească nici o vorbă, căci alt-cum ar încurca pe copilaș și, căzând, și-ar perde încrederea în sine și n'ar mai umbla,

mai multe zile. Când ne-am întors noi în odaie, Ionel iarăși chiar *umbla* încetinel încoace și încolo supravegheat de Ilenuța. Noi eram foarte mișcați de bucurie, și mama nu se putu răbda, ci după-ce pruncușorul ajunse la părete, îl luă pe brațe și îl sărută dulce dulcișor. Apoi, punându-l jos, se duse de vestă și pe părinții nostri despre marea noutate din familia noastră. Cu toții ne îmbucuraram cum se îmbucură vrăbiile bătrâne, când văd pe puișorii lor sburând întâiași-dată dela o streșină la alta.

Dela data aceasta, când Ionel era de 10 luni și ceva, el căpătă tot mai multă îndemnare la umblet. După pilda mea, soția-mea și Ilenuța mereu îl încurajau și îl laudau. Îi ceream să ne aducă fel de fel de lucruri mici ce le vedea prin odaie. Pentru el o cojiță de pâine, un gătej, un paiu chiar, nu putea rămânea nevăzut, ci îl ridica și-l aducea la mamă-sa, ori la care era cu el, în casă. El se juca cu tot ce găsea. Mult îi plăcea de foarfeci, și mai ales de cuțit, poate pentru-că observând cum tăiam cu dânsul pâine, mere, carne... presupunea că cuțitul are o putere mare.

Când Ionel a împlinit anul, umbla de-abinele, încât oamenii care veneau pe la noi și nu cunoșteau vârsta lui, nu voiau să creadă că era numai de *un* an. Un baețaș al unei verișoare a mele, deși era de *doi* ani, nu putea sa nuble cu aceeași îndemânare ca Ionel al nostru. Fetița noastră, Mărioara începù să umble în săptămâna a 51-a și, când era de un an și două luni, umblă tot așa de lesne ca și Ionel la un an. Adevărul este că cei mai mulți copii umblă abia prin luna a 16—17-a; iar cei care-s mult timp înfășați și purtați în brațe, abia umblă când sânt de *doi* ani...

Fericit copilăşul a cărui mamă pricepe să dea tuturor mişcărilor şi dorinţelor lui direcţia binelui şi să-l abată din calea răului.

Deşteptarea înţelegerii nou născutului.

Până la vârsta de trei luni, Ionel a fost *îngrijit* mai mult de mamă şi a fost *învăţat de natură*, care începe să te înveţe cu clipita naşterii; a mai fost învăţat şi de experienţa sa fără s'o ştie. În timpul acela am fost adânc mişcat de dragostea fără de margini, cu care îşi îndeplinea soţia mea datorile sfinte de mamă; ea, care era fără putere, fără nu ştiu ce cultură, dar bună observatoare şi ascultătoare de natură, ea dăruise pe Ionel cu organe sănătoase, de care slujindu-se creştea văzând cu ochii.

Când am văzut pe Ionel zimbînd dulce mării sale, de câte-ori îi dedea sânul şi îi grăia frumuşel şi rar: *ma-ma! ma-ma!* — mă gândeam că a sosit momentul să-mi încep şi eu slujba de învăţător, mai ales că-mi veneau mereu în minte vorbele unui învăţat: *Cine nu poate să îndeplinească datorile de tată, n'are dreptul să fie tată!* Ştiam că din clipita în care s'au fost deschis porţile sufletuţii ale lui Ionel, sub impresiunile lumii din-afară, sufletul lui începuse a primi şi a păstra acele impresiuni sub formă de cunoştinţe începătoare. La început, zimbea ori-cărei femei şi, numai după-ce îl punea o străină la sân, cunoştea el că nu-i mamă-sa. Numai după trei luni, recunoscù pe mamă-sa. Atunci m'am simţit dator să urmez a-l învăţa *să se gândească*.

lecția 1. Prima conversație între tată și copil.

Dar de unde și cum să încep lecția cu Ionel? Experiența și iscusința mea de învățător aci par'că nu vroeau să mă ajute... Într'o zi, când mă întorceam acasă, îmi zisei: — Am să imitez pe soția mea: Dânsa a deprins simțul temperaturii lui Ionel prin scaldă, gustul și mirosul i-le-a deprins la sânul ei, auzul a început să i-l deprindă rostindu-i înainte: *ma-ma!* și, tot vorbind cu dânsul frumușel, deși știa bine că pruncușorul n'o înțelegea. Am să iau și eu pe Ionel pe brațe, să-l țin cu fața lui spre fața mea și să-rostesc dulce dulcișor și rar vorba *ta-ta!*...

Ajuns acasă, am găsit pe soția mea cuprinsă numai știu cu ce lucru și pe Ionel l-am auzit mârâindu-se, în leagăn. Atunci vesel, mă apropiai de copilaș, încredințat că simțul meu de tată va găsi mai repede decât profesiunea de învățător *chipul cum să încep prima lecție*. Îl văzui desfășat (că era binișor cald); el își privea mânușițele. Mă așezai față în față cu el și-i rostii dulce și rar: *ta-ta!* Și ce să vezi? Ionel luă și el numai decât o față vesela și îmi zimbî frumușel. Ce bucurie simții în acel moment, nu găsesc cuvinte să pot spune; simțeam că-mi furnică ce-va prin trup. Apoi, fără să-mi dau seamă, rostii tot așa de dulce și de rar, și cu fața veselă aceasta lecție: *Io-nel! Io-nel! hai, ta-ta! ta-ta e bun! Da, ta-ta e bun!* Și Ionel mă privea dulce și zimbea și râdea și își întorcea capul; își mișca mereu mânușițele și piciorușele tot mai dese-ori și mai iute, cu cât îi vorbeam mai mult... Din ora aceea îi repetam lecția aceasta de 4—5 ori pe zi. Îl priveam

dulce și-i vorbeam într'un ton, care azi par'că nu l-aș mai putea imita. Și, cu fie-care conversație mi-se părea că pruncușorul era tot mai băgător de seamă. Tot atunci mi-am însemnat că el *înțelegea tonul și fața*, căci după câte-va zile observai că el se încerca să mă imiteze. Când îi ziceam mai rar, cu gura deschisă și cu limba bine văzută *ta-ta*, și Ionel se încerca să-și caște gurița, să-și miște limbuța și buzișoarele. A doua sau a treia zi dela această dată, când îi repetam mereu *ta-ta*, auzii primul sunet înadins rostit din gura lui Ionel — era *ă ă*. La câte-va zile începù să *gungurească* și consonantele *c. g.* De câte-va ori am auzit câte un slab *br.* produs prin vibrarea buzișoarelor... Și cu cât vorbeam mai mult cu Ionel, par'că cu atâta mă îndemnam mai mult să mă ocup cu el. Mă bucuram din suflet că puteam să împărtășesc cu iubita mea soție împlinirea datoriiilor părintești. La aceasta s'o fi gândit poate și un mare învățat, când într'o carte asupra educațiunei morale, a scris că desăvârșirea sufletului *părinții o ating numai prin îndeplinirea cuviincioasă a datoriiilor lor.*

Lecția 2. Cântarea.

Cam prin luna a patra am mai făcut o experiență frumoasă cu Ionel. De câte-va ori pruncușorul plânse rău, încât soția mea nu-l putù ogoia cu nimic. Atunci lua o legătură de *chei* și i-le scutura la ureche, ca să-l facă să tacă. Dar Ionel în loc să se liniștească, mai tare plângea... Când soția mea scutura cheile, i-le luăi din mână și începui să i-le scutur la ureche, întrebându-o :

— Cum îți place musica aceasta?

— De sigur că nu-mi place și văd bine că nici lui Ionel nu poate să-i placă! Dar, spune-mi, te rog, tu care ești învățător, spune-mi, ce vrei să-i fac, când țipă par' că-i ese sufletul!

— Ce să-i faci? Știu eu... Lasă-l să-și isprăvească plânsul... Și steteam amândoi, în fața lui Ionel, ca vițelul la poarta cea nouă.

— Spune-mi, te rog, tată, ce să-i fac? reluă soția mea. Tu ești mai iscusit decât mine... Fă-l cum-va să tacă!... Ce pot eu să-i fac! și, spre a-mi ascunde năcazul și rușinea, tăcui din gură, ești din casă în grădină, și începui să cânt încetinel: *la-la-la!* pe melodia lui *Deșteaptă-te Române...* Mi-se făcuse adecă un fel de obicei că, de câte-ori aveam ce-va năcaz, mă duceam într'o parte oare-care și mormăiam din gură melodia lui *Deșteaptă-te Române...* Atunci îmi adusei aminte de o întâmplare curioasă din acel an, întâmplare cu animale tinere... Eu cântam puțin din *vioară*. Într'una din zile încercam să cânt din vioară un cântec nou, în odae. Și de-odată văd o pisicuță sărind ca turbată de pe pat, pe fereastră și de acolo afară. Tot aceasta am observat și la căței și la mânzi. Și acuma observ același lucru la Ionel, cu cheile. Mă întorc în casă, iau vioara; dar abia încep câte-va acorduri și Ionel încep să țipe și mai tare. Atunci am eșit din nou afară și, gândindu-mă, mi-am zis că *sunetele aceste trebuie să sdruncine sistemul nervos al lui Ionel ca și la animalele tinere*. Știu din experiență că *sunetele neașteptate ne emoționează adânc*. Un sunet necunoscut, un urlat neobicinuit, cu glas puternic neașteptat par-'că ne străpunge, ne înfioară, ne spăimântă... Cu atât

mai vârtos impresionează neplăcut pe copii sunetele venite dela obiecte necunoscute. Nu pot să susțin că toți copiii mici s'ar spăria mai ales de sunetele line ale vioarei. Se poate că copiii musicanților, copii ce vin pe lume cu aplecări musicale înnăscute, să simță încă un fel de plăcere la auzul vioarei. Părinții musicali pot să facă aceasta încercare.

După-ce am trecut preste aceste încercări, de-odată îmi veni în gând idea nu care-cum-va Ionel ar asculta mai bucuros un *tra-la-la* din gură. Cu gândul acesta mă întorsei din nou la nevastă-mea, care ținea pe Ionel în brațe. — Te rog, dă-mi pe Ionel să mai fac cu el o încercare!... Luai copilașul pe brațe și începui să-i cânt dulce și rar: *la-la-la-la* pe melodia lui *Deșteaptă-te Române!*

Și să vezi minune!... Ionel se oprî din plâns... dar apoi începù iarăș să plângă, nițel mai încetinel. Eu însă urmai înainte cu cântecul... și... copilul tăcù de tot; *ba începù să-mi zimbească și să bățăie din mâni și din picioare...* Atunci amândoi am început să râdem și eu dădui mamii, pe Ionel zicând: — Mamă dragă, *urma alege!* Nevastă-mea mă bătù pe umăr zicându-mi: — Du-te! du-te! nu știi cum se face ca tot tu să ai dreptate mai pe urmă! De atunci, de câte-ori plângea Ionel, îi cânta și mama *la-la-la-la* pe melodia aceasta (care o învățase dela mine tot satul) și pruncușorul tăcea de cele mai multe ori; zic de *cele mai multe-ori*, caci câte-odată, când îl supăra ce-va, negreșit că nu-i ajuta cântecul. Atunci însă căutam după pricină și o înlaturam, cum am spus mai nainte.

La fetița noastră *Mărioara*, când era de cinci luni și cinci zile, am observat ce-va deosebit în privința cântecului.

Era Joi seara, după masă. Era la noi părintele preot cu doi nepoței ai săi, care amândoi urmau în școala mea, unul în clasa a II-a și altul în clasa a IV, amândoi buni cântăreți. Începurăm cu toții a cânta încetinel poesiara *Păsărică trecătoare*. Fetița era la mine, pe brațe. Cât se începù cântecul, de-odată observarăm că și dânsa începù a scoate mici sunete ascutite, a purta buzele și limba; a-și mișca în timpuri, mânușițele și piciorușele și a fi foarte veselă. Am pus-o la încercare, ducându-o în spre altă odaie; dar ea atuncea și-a întors fața spre grupa de cântăreți și se cerea să o duc iarăș într'acolo; nici la mamă-sa nu mai voea să tacă, decât fiind în grupa cântăreților. Și însemnez ca ceva deosebit, îndată-ce începea cântecul, începea și dânsa să bâțâie din mâni și din picioare. De atunci înainte, firește, că o distram mult și bine prin cântece, în cor...

Iată acù, în germine simțul musical, precum și instinctul distrării și al întovărășirii!

Tot în tipul acesta am mai observat ce-va vrednic de însemnat. Toată lumea a băgat de samă că găina *alt-cum* cârăe, când își chiamă puișorii la hrană, — și puișorii înțeleg glasul acela, și iarăș *alt-cum*, când simte uliul prin apropiere. De-ascemenea și oaia, și vaca, și alte animale... își cheamă feții să-i nutrească cu un *glas deosebit*, ce-l cunosc puii și le ascultă. Sânt unii părinți care nu-și schimbă glasul fie că vor zice copilului lor: *Petrică, vină de mânâncă*, — fie că vor zice servitorului: *Petre, adapă boii!*

Dar lucrul acesta nu-i adevărat. Și omul are, ca și animalul, — un *glas deosebit* pentru copil, are *glasul de tată și glasul de mamă*, glas ce-l înțelege copilul. Se cere

*numai ca tata să fie tată și mama să fie mamă adevărată, să se coboare cu tot sufletul la copil, să-l iubească, cum își iubește cloșca puișorii, oaia mielul și vaca vițelul ei și atunci glasul ce-l adevărat va veni dela sine. Când însă, — luând copilul pe brațe, ai gândurile aiurea: la școală, la pologul ce-l udă ploaia, la birul cutare... la camăta ce trebuie plătită... de sigur că nu vei nimeri glasul acela, de tată... Aceasta experiență am făcut-o eu în prima lecțiune de limbă, a lui Ionel. Precum oaia mamă, când fată prima-oară un miel își schimbă obicinuitul behăit *be* cu *baa*, spre a răspunde behăitului deosebit al mielului, chiar așa mi-a spus firea să-mi schimb și eu vocea când am vorbit cu Ionel; și, când l-am văzut zimbînd, am schimbat-o și mai tare, cum azi n'aș mai putea-o schimba, fiind-că nu mă ajută natura, nesimțînd trebuința. Soția-mea se omora de răs când începeam să vorbesc cu Ionel, care să părea că mă înțelege, cum puișorii înțeleg pe mama lor, deși nu pot să scoată sunetele ce le scoate mama. — *Dacă supără pe părinți să se scoboare la copil, să-și iee de model pe acela, care de pe tronul ceresc s'a scoborât și s'a făcut copil între noi, întocmai ca o doică ce-și crește copiii.. Dacă ne supără repețirea lucrurilor de rînd, să incheem legătura iubirii în inimile copiilor și să ne potrivim după ei.*)**

Lecția 3. Privirea animalelor.

Ionel intrase în luna a 6-a. Eram la începutul lui Octomvrie. Cu cât îi repetam mai adesea obicinuita

---

*) Sf. Augustin în „Instrucțiunea începătorilor.“

conversație (ta-ta e bun; ma-ma e bu-nă..) și obicinuita melodie, cu atâta observam că Ionel era mai atent. Atunci începusem să mă gândesc că despre ce ași putea să-i vorbesc ca să-l interesez. Auzisem la școala normală și cetisem într-o carte că copiilor să le arătăm și să le vorbim despre *animale*; dar în alte cărți cetisem că copiii au frică de animale. Mă hotărâ-i să fac o încercare și să controlez ceea-ce spun alții. Și, fiind-că lui Ionel, când era în leagăn, îi plăcea atât de mult să privească *pasărea cea de hârtie* în multe colori, și să încerca s'o ajungă cu mânilor și picioarele, m'am gândit să încep a-i arăta și a-i vorbi de *animale mici* și cu *colori deschise*. Aveam *gâște, rațe albe* și frumoase, și găini în toate colorile. Îmi ziceam: *Asemenea cu asemenea se adună* și-mi reamintii din prima copilărie că mama ne amenința, când făceam vre-o boloboacă mai sprâncenată, cu dracul *cel negru*...

Venisem dela școală și auzii pe Ionel care să scâncea în leagăn, la umbra unui măr mare. Mă înfățișai lui și, ca prin farmec, tăcù un moment. Eu, după obicei, începui să vorbesc cu el: — Vi-ne ta-ta bun! Io-nel în-că e bun! Hai la ta-ta!... Ce față veselă, ce ochi schânteitori de bucurie nu-mi făcù! Și își întiuse mânușițele spre mine. El *iși arăta dorința și starea sufletească pe față și prin gesturi*. Îl luai în brațe și mă dusei cu el cătră *gâște*. Ce ochi mari făcù el când le observă. Știam că copilul *învață să cunoască fințele cu ajutorul simțurilor sale și nu cu al vorbelor noastre*. De aceea îl lăasai să privească *gâștele* în liniște; apoi, alungându-le, îi dădai prilej să le observe și mișcările lor. La început par'că să sfia, căci se alipì

tare cu căpușul seu de al meu. După-ce să sătură să le privească, începui să-i vorbesc, cam așa:

— Ui-te dra-gă Io-nel! *Gâ-ște!* *Da, gâ-ște. Ui-te, cum mer-ge gâ-sca!* (arătându-i cu mâna dreaptă). *Da, mer-ge!* *Ui-te, cum fu-ge gâ-sca!* *Da, gâ-sca fu-ge!* As-cul-tă cum fa-ce gâ-sca: *ga-ga-ga!* (făcând și eu din gură *ga-ga-ga!*) *Io-nel, ui-te la mi-ne, cum fa-ce gâ-sca: ga-ga-ga!* (făcându-l să se uite la gura mea). Eu îi tot repetam: *Gâ-sca fa-ce ga-ga-ga!* Mă gândeam că nu putea să-i fie greu să rostească glasul găștii, de oare-ce el dela 2 luni rostea silaba *gu!* Mă făcui a alunga găștele când ele *gâ-gă-iau* mai tare. Ionel întâi tresări; dar repede își reveni. Atunci eu urmai înainte cu discursul meu: *Io-nel, gâ-sca sboa-ră: hus!* (făcând semn cu mâna). Văzând copilul cum dau găștile din aripi când sboară, începui să deș și el din mânușițe și din piciorușe, încât abia îl mai puteam ținea în brațe; își întindea mânușițele spre găște și se încerca să zică și el din gură: *gâ... gâ... gâ...!* Ast-fel am stătut cu el între găște și i-am vorbit despre ele cam o jumătate de ceas. Într'aceea venise înspre noi și soția mea și, îndată-ce o zări Ionel, strigă: *ba-ba!* (în loc de *ma-ma.*) Și, dânsa, luându-l pe brațe, îi arată din nou găștele, când Ionel, fără să-i mai spunem noi, începui să întindă mânușițele spre ele și când găștele țipau, începui să zică și el din gură: *gâ-gâ!* Noi râdeam de ne prăpădeam.

— De ce n'am încercat eu lucrul acesta de mai înainte, când plângea Ionel? zicea soția-mea.

— Se vede că nu-i sosise vremea. *Tot lucrul își are rostul și vremea sa!* Mai întâi, Ionel a trebuit să se uite

bine la noi, la tine, ca mamă și la mine, ca tată, și la mama bună; el trebui să cunoască și să se obicinuească cu glasul nostru, apoi să vadă dobitoace și să cunoască glasul lor. Când, după un sfert de ceas, am voit să plecăm dela găște, Ionel, își întoarse capul spre dânsule, își întindea într'acolo mânușițele și striga: *gâ-gâ-gâ!* Am trebuit să mai stau la găște și să-i încep conversația din capăt. Ce bucurie, ce veselie pe el, dar nu mai puțină și pe noi!

Acum, după-ce am fost găsit *plăcerea* și *interesul* lui Ionel pentru *animale*, mi-am zis:

— Iată, cel dintâiu *Abecedar* a lui Ionel! Cartea lui vie are să fie *curtea, grădina și casa*, adecă *natura*; literile, pe care are să le cetească, au să fie *animalele de casă*. Țânta *lăuntrică* a învățaturii avea să fie dezvoltarea și întreținerea plăcerii, a bucuriei și a veseliei copilului, înlăturându-i urâtul și plictiseala. *Căci trebuie să împedecăm ca să se întâmple ce-va* în potriva firii copilului! Țânta din afară a acestei învățături era *deprinderea ochilor* spre a observa animalele, a urechilor spre a deosebi glasul lor și a limbii spre a putea imita limbajul lor.

N'am început vorbirea cu Ionel dela *pisică* sau dela *câne*, fiind-că animalele aceste, și după credința poporului, dar și după firea și rolul lor — pe lângă casă (având să o păzească), fac altor ființe *un fel de rău*. Și cred că nu-i bine să începem cea dintâi educație cu *răul*. Apoi, prun-cușorul începe mai târziu să imiteze și se rostească glasul acestor animale (*mi-au! ham!*) Dela găște l-am dus mai întâi la *porumbei*, dintre care pe unii-i obicinuisem să-mi sboare pe palmă și pe umăr. Aci am urmat aceeași cale.

Ionel învăța să observe în tăcere *mișcările* și sborul cel repede și zgomotos. Începù să asculte și, cu ajutorul meu, învăță să imiteze glasul lor: *gu-gu-gu!*... Dela porumbei l-am dus la *găini* (*câ! câ!*) la *rațe* (*ma-ca! ma-ca!*) În luna lui Noemvrie respicà silabele: *dăi-dăi, a-ma, mam, pa-pa; ba-ba*. Atunci începui să-l duc la *oi* (și-i rosteam *be!*), la *capre* (*me!*) Întâi tresări, dar apoi se deprinse cu glasul lor. Așa l-am dus la *vaci*, la *boi*, la *cai*, la *porci* (de care se speria la început). În iarnă, în casă i-am vorbit de *pisică* și de *câne*, de *sticlete* și de *scatiu* (ce le aveam în colivie), de *vrăbii*, de *presuri* ce se adunau în curte, când dedeam de mâncare păsărilor. La fie-care animal îi trăgeam luare-aminte la *mișcări*, la *glas* și, imitându-le eu, îl făceam să le imiteze și el. Ast-fel l-am învățat să vadă, să se miște și să vorbească căci *noi nu știm să vedem și să auzim, decât numai în măsura ce am avut prilej să învățăm*.

Și, Ionel, îndată-ce vedea un animal, își și desvălea gândirile. Când vedea *gâștele*, striga din gură: *ga-ga-ga!* când vedea vaci, zicea: *mu-mu!* El imita pe pisică cum fuge — arătând cu mâna. În primăvară, când prindeam vre-un *șoarece*, sau găseam vre-o *broască*, le aduceam lui Ionel: șoarecele în cursa lui, broasca o puneam jos și Ionel le privea cu mare interes; iar eu îi arătam cu mâna cum merg și îi spuneam din gură cum face șoarecele: *fi-fi!* broasca: *oac! oac!*... Pești și insecte nu i-am arătat din cauză că, neavând aceste animale un glas sunător, nu-l prea interesau, cum am observat la un fluture, când Ionel era de cinci luni. De câte-va ori l-am dus în brațe, în

pioviță și seara am statut cu el la *întuneric*. Întâi par'că treserise nițel, dar *apoi* lipindu-i obrazul de al meu și vorbind frumușel, se liniști; pe urmă se deprinsese și cu întunericul. Ast-fel m'am convins că copilul, la început nu poate să știe ce-i *frica de întuneric* și, dacă se teme, e dovadă că cei din jurul lui i-au însuflat-o.

Soția mea, foarte cu minte, m'a urmat în toate apucăturile aceste. Și dânsa îl ducea la animale și-i vorbea și arăta mișcărilor lor și făcea cum fac dânsule. Ast-fel ne învățam unul pe altul și Ionel ne îndruma pe amândoi cum să-l învățăm.

Foloasele primului învățământ.

I. Copilul începù să mă iubească din cale afară. Îndată-ce mă observa, fie în casă, fie afară, împingea dela sine ori-ce ar fi avut; se uita la mine, își întindea mânilor și bătea din picioare. Și dela mamă-sa se cerea la mine. Și, după ce-l luam în brațe, dacă eram în odae, se uita spre ușă, dându-mi a înțelege să-l duc afară... Când eram afară și se uita cine ști în ce parte... dacă îi ziceam: — Ionel! Să mergem la *ga-ga-ga!*... la *gu-gu!* la *mu! mu!*... (vaca), începea să râdă, să dea din mâni și din picioare.

Prin aceasta *învățătură*, am aflat cel mai sigur mijloc să *linițesc* pe Ionel, când era cu voea rea sau când plângea. Alți părinți nepricepuți ceartă pe copii, strigă, țipă, ori chiar îi lovesc în asemenea împrejurări, ori încearcă să-i adoarmă, când n'au trebuință, deprinzându-i să se buimăcească de somn mult. Dar, oare ajută aceste mijloace aspre?...

Când Ionel începea să plângă, luam câte-va boabe de porumb (păpușoiu), i-le arătam și îi ziceam: — Vrea Ionel să mergem la *porumbei*: *gur! gur!*... Atuncea îndată tăcea, ba îmi și zimbea și îmi întindea mânușițele. Eu *îl luam* în brațe și, hai cu el la *porumbei!*... E interesant cum am ajuns din întâmplare să-i arăt cea dintâi *broască*.

Era primăvară, pe la sfârșitul lui Martie, într'o zi vântoasă și noroasă. Ionel plângea în casă... Ce să fac? Mă duc spre *porumbar*. Și din *întâmplare* dau peste o *broască*. O iau, o duc în casă, o pun jos; iau în brațe pe Ionel, care încă plângea și încep să-i cânt pe melodia cunoscută: *la-la-la!* Când broasca încep să se miște, zisei lui Ionel (arătându-i cu mâna): — Ui-te Io-nel: A-sta e *broa-scă*. *Da! broa-scă! Ui-te cum sa-re. Da, broa-sca sa-re! Ea fa-ce hop!* (făcând cu mâna). Ionel să oprî numai decât din plâns; se uita cu ochii plini de lacrimi la broască și mi-se alipî cu căpușorul de capul meu. Dar îndată ce-i vorbii frumușel, căuta cu ochii după broască care mai sări odată; eu iarăși zisei lui Ionel! *Broa-sca fa-ce hop!* (arătându-i cu mâna). Și Ionel încep să-și întindă mânușițele dupa broască și să zică... *op! op!*... Ionel se *liniștea* îndată ce-i arătam un animal și se uita cu băgare de seamă și cu plăcere la dânsul. Iată un învățământ nu numai *intuitiv, dar și interesant* — pentru copilaș...

Pe calea aceasta observai că Ionel se făcea pe zi ce mergea tot mai *băgător de seamă*, aș putea zice tot *mai cuminte*. Simțurile lui zilnic se deprindeau, se agereau, încât nimic nu-i scăpa neobservat. Iată încă o *întâmplare nostimă*. Intr'o zi veniseră la noi vecina Paraschiva a lui

Costescu, care avea un băețel mai mare decât Ionel cu doi ani și venise și lelea Ecaterina cu fetița ei, care era de-odată cu Ionel. Acum avui prilej să observ pe câte-și trei copilași. Copiii cei doi, cu gura căscată, cu limba scoasă și cu mădularele nemișcate, se uitau par'că erau ponivoși, pironindu-și ochii asupra unui lucru; lui Ionel însă îi umblau ochii în cap, în toate lăturile. De-odată văd că se smâncește în brațele mamei sale, unde stătuse până atunci liniștit. El arăta cu mâna spre fereastră și striga *hu! hu! hu!* (*huș*). Eu, care înțelegeam limba lui, mă gândii îndată că trebuie să zărească ce-va afară — poate vre-o pasere... Privii pe fereastră; dar' nu observai nimic, deși el se tot cerea într'acolo și zicea din gură *hu! hu! hu!* Atunci îl luai în brațe și mă dusei cu el binișor spre fereastră, încotro arăta el cu mânuțele. Și, ce credeți că era?... *O muscă mare*, pe care o zări el zburând de pe un ochiu de fereastră și care atunci mergea încetinel pe o ramă a ochiului. Atunci începui cu el a vorbi despre muscă:

— *Io-nel, ui-te, mu-sca, mer-ge a-șa* (arătând cu degetele). *Ui-te mu-sca, a-cu-ma zboa-ră — huș! Da, mu-sca fa-ce huș! Mu-sca fa-ce bz... bz!...* Acuma nu-l mai puteam opri. Dădea din mâni și din picioare și repeta din gură mereu: *hu! hu! hu!* (îi era greu să imiteze sunetul *bz... bz...*)

Și Ionel nu numai că *era atent*, și se *liniștea* când vedea vre-un animal; dar el mă și *iubea peste măsură*. Îndată-cè mă înapoiam acasă de unde-va, când mă zărea, ochii lui schânteiau de bucurie; dedea din mâni și din picicare și se cerea la mine; apoi îmi arăta din mâni să-l duc afară, la cutare animal, unde par'că trăia numai pentru

acel animal — ori-care ar fi fost acela. — Ionel era *fericit!* Unde mai puneți mulțămirea mea de tată, când mă gândeam cât de mult ușuram sarcina iubitei mele soții.

II. Dar și din punct de *vedere al științei* mă îmbucura lucrarea mea, pentru-că:

1. În chipul acesta am adevărit și eu cerința pedagogilor ca *să începem învățământul cu privirea sau intuitivitatea ființelor*. Intuițiunea e temelia ori-cărei cunoștințe. Nimic nu se află în minte, ce mai nainte n'a fost trecut prin simțuri!

2. Urmarea mea în învățătură era firească, pentru-că lui Ionel îi arătam tot-de-auna *întâi animalul*, apoi îi spuneam *numai decât și numele*; îl făceam să bage de seamă întâi la *mișcările* animalului, și apoi, arătându-i eu cu mâna, îi spuneam numai decât numele mișcării: *merge... huș! hop!* Pe Ionel îl făceam atent, întâi la glasul animalului și apoi numai decât îl tâlcuiam și-l făceam să-l imiteze. Ast-fel, pe tot locul îi arătam *întâi lucrul și apoi semnul*.

3. În privința *graiului*, Ionel a plecat dela *graiul feșii*, pe care l-a întregit, rând pe rând, cu *gesturi*, cu *sunete* și cu *silabe*, după-cum mă observa pe mine: a... a... g'... g'... El mă înțelegea când îi ziceam: ga-ga-ga! (gâsca); gu-gu! (porumbelul); câ-câ! (găina)... gu-gu! (cocoșul); be... be! (oaia); me-he-he! (capra); mu! (vaca); bu! (boul); miau! (pisica); hau! hau! (cânele); mi-ha-ha! (calul); ci-ci-ci! (păsările); cu-ac-cu-ac! (broasca); țî-țî! (șoarecele); bz! bz! (musculița). Ast-fel îi deprindeam și îi îmbogățeam limbajul firesc sau

(onomato-poetic). Gândirile lui aveau întâi un înțeles general; un limbajiu de semne care, mai apoi prin graiu, se făcù individual.

Altoirea sau vaccinarea copilului.

În cele dintâi zile ale lui Septemvrie chemasem pe vaccinator să altuească pe Ionel. Buna mea mamă se cam îngrija de această vaccinare, căci — zicea ea — cine știe dela ce copil bolnav mi-a fi luat fălcerul ăla altoiul! Chiar din aceasta cauză amânasem altoirea care, de obicei, se face între luna a 3-a și a 4-a. Și pe lângă aceasta nu se ivise nici un cas de boală de bubat, nici în comuna noastră, nici prin apropiere. Eu am liniștit pe mama spunându-i că acuma fălcerii au tot-de-auna materie sau *vaccin* proaspăt, luat dela viței sănătoși și că altoirea, pe lângă o grijă bună, nu-i împreunată cu nici o primejdie...

Când veni vaccinatorul, un om glumeț, Ionel vesel își întinse mâna. Ionel tresări nișel, când îl sgăriă cu lanțeta; dar apoi, îndată se linișți, mai ales că vaccinatorul îi tot vorbea dulcișor. În cele dintâi trei zile după vaccinare nu s'a observat nici o schimbare la copilaș. În ziua a 4-a i-se făcù întâi o pată roșie și pe urmă o umflătură rotundă, în mijlocul căreia, în ziua a 6-a, se formă o beșicuță. În următoarele patru zile beșica s'a copt binișor. — Și Ionel începù să simță dureri la locul bubatului, având și niște friguri ușoare. — În ziua a un-spră-zecea bubatul a început a se desumflă și a se acoperi cu o coajă; iar Ionel își reveni la starea normală de mai înainte. — După 18 zile dela altoire, căzù coaja dela sine. *Timpul cel mai potrivit*

pentru altoire este toamna și primăvara; dar când e vre-o boală de vărsat prin comună sau prin apropiere, atunci copilașul se poate altoi la ori-ce vreme, chiar și în cea dintâi săptămână după naștere, fiind-că numai vaccinul este singurul apărător în contra acestei boale urâte.

Dinții copilului sugător.

Ionel era în luna a 7-a de vârstă. Într'o zi văd că copilașul își ține gurița deschisă mai mult decât de obicei, că-i curg bube și că își tot ține o mânușiță în gură, în care par'că amestecă ce-va. Ne uitasem mai bine la gingii și le-am observat că sânt mai roșii decât de obicei; par'că erau nițel și umflate.

— Ce să fie pricina acestei stări? ne întrebaram împreună cu soția mea.

— Nu poate fi alt-ceva la mijloc — răspunsei eu — decât *eșirea vre-unui dinte*. Am chemat să vadă pe Ionel și buna mea mamă, care de-asemenea ne-a încredințat că Ionel o se capete un dinte. Atunci ne mai zise dânsa:

— La unii copii eșirea dinților e împreună cu dureri mari. Ba, beșicuțe pe gingii și pe toată gura une-ori; ba, aprinderea sau *umflarea* gâtlejului. Unii varsă și le merge mereu pântecul (diaree) cu strânsori, cu dureri și cu aprinderea pielii din prejurul șezutului. Cu turburările aceste copiii au friguri; perd pofta de mâncare; nu pot suge, au sete; plâng într'una; nu pot să doarmă sau, dacă ațipesc nițel, mereu tresar. Toată piecuța e ferbinte și fața e aprinsă.

— Și preste toate aceste dureri are să treacă sermanul Ionel? întrebă îngrijorată soția mea.

— Eu n'am zis că și Ionel al nostru are să sufere toate aceste... Am zis că numai la *unii* copii se ivesc toate durerile aceste. Ba la copiii, care sânt rău hrăniți, și care au moștenit vre-o boală dela părinți, se pot ivi și boale grele. Ei pot să capete sgârciuri sau spasme, care de multe-ori ajung până la boala rea sau la *epilepsie* și rămân bolnavi pentru toată viața — cu scrofulosă, cu tuberculosă, rachitism. Alți copii chiar mor de durerile dinților. Mie, mulțămită lui D-zeu — nici nu mi-a rămas vre-un copil cu boală grea, și nici n'a murit de durerile acestea. Vi-le spui aceste, dragii mei, ca să fiți și voi gata la ori-ce s'ar ivi. De-o-cam-dată iată ce să faceți: Când copilul își ține mânușițele tot în gură și, par'că vrea să-și frece gingiile, e dovadă că vrea să aibă ce-va cu ce să-și astâmpere mâncărimea gingiilor. Femeile dau copiilor în mână fel de fel de lucruri tari ca să și-le poarte în gură. Eu am dat copilașilor mei câte o *cojiță tare de pâne*, care o tot schimbam cu alta, când se înmuia. Bună e și rădăcina de micșunea înmuiată în lapte, care se leagă de mânușița copilului. Și mama îi și dădă lui Ionel o *cojiță de pâne tare*, în mână și, îndată copilașul o băgă în gură și începă s'o mozelească... Ast-fel am urmat și în zilele următoare. Ionel se făcū tot mai neliniștit, plângea mereu; balele îi curgeau tot mai tare, încât soția mea fū silită să-i schimbe până și de trei-ori bărbia (bucată de pânză ce i-o lega sub barbă). Gingiile i-se înflamară mai tare. Atunci am luat o peană moale, am spălat-o în apă ferbinte, am

întins-o în miere (de stup) proaspătă și cu dânsa fi tot ungeam binișor gingiile; iar noi, părinții ne-am *uns inimile* — cu *răbdare* știind că cine rabdă până la sfârșit, acela se mântuiește.

Hrana lui Ionel în timpul acesta era *numai laptele mamei*; dar când plângea copilul tare, soția mea crezând că i-ar face rău laptele ei — cum era năcăjită și emoționată, îi mai dadea cu un păhărel și ceaiu de anason.

Într'o zi, când soția mea dădù iarăși copilului un pahărel de ceaiu, auzi cum se țignî ce-va de păhărel... Ea privi în guriță... și, observă *un dinte* în falca din jos, la mijloc. Ea mă strigă cât îi luă gura: — Vino de graba, bărbațele, să vezi *dintele* lui Ionel! Să mă fi văzut cine-va cum am alergat, ar fi crezut că cine știe ce primejdie mare s'a întâmplat... Ce mult ne-am mai bucurat! În acea clipită am uitat toate grijile și toate suferințele. — Am chemat și pe tata și pe mama să ia și ei parte la bucuria noastră... Rând pe rând a eșit și al 2-lea dinte tăetor din falca de jos, apoi au eșit cei din falca de sus și încet pe încet toți ceia-lalți, până s'au umplut gurița de aceste margaritare copilărești.

O mare spaimă am avut-o, când lui Ionel i-au eșit cele dintâi *două măsele*. Copilul putea să fie în luna a 12-a, înainte de-al fi întărcat. Într'o dimineață — par'că și azi vad — începù pruncușorul să plângă mai tare decât ori-și-când. Luatu-l-am în brațe; ținutu-l-am cum am știut mai bine; cântatu-i-am melodia ce-i plăcea cu *la-la-la*; scosu-l-am afară la găini, la porumbei, care, îmi sburără pe umere: de geaba mi-au fost toate încercările că Ionel, în

loc să se liniștească, par'că mai tare plângea. Buna mea mamă veni numai decât la noi. . . M'am întors cu el în odaie și, pipăindu-l pe tot locul, am aflat că-i ardea și capul, și fața, și trupul întreg; dar mai ales falca din sus; și-i curgeau balele, vale. Se sbătea, drăguțul, cu picioarele, și cu mânilor pe care acum și-le băga în gură, acum le purta în toate părțile. . . Atunci mă uitai în guriță și observai că aveau să-i iasă două măsele în falca de sus, dinainte. Ori-câte am încercat ca să-i alinăm durerile, n'am dat de nici un leac.

— Nu-i nici o doftorie la boala aceasta, dragii mei, ne zicea mama. — Să aveți răbdare și iarăși răbdare! Eu plecai la școală zicând: — Să vedeți voi de bietul copilăș! Știu că în mânilor voastre are să fie mai bine decât într'ale mele. În-spre ameză-zi, când mă înapoiai dela școala, mi-se pară că copilășul se liniștise nițel. Soția mea îl așază pe pat, pentru-că pruncușorul părea că vrea să adoarmă. Eu trecusem în altă odaie, când aud pe soția mea țipând ca o nebună:

— Vasile, Vasile, unde ești, vino de grabă *că moare Ionel!* Repede es din odaie și dau cu ochii de nevastă, schimbată la față, cu buzele vinete daolindu-se și frângându-și mânilor. Știind că buna mea mamă era lângă copilăș, o liniștesc, o conduc în odăea în care am fost eu și o rog să rămăe acolo până o vom chema, că cu Ionel vom isprăvi noi, ce vom putea, încredințându-o că de sigur n'are să moara. . . Apoi mă reped spre patul copilășului. Și ce observ? . . . Ah! par'că și azi mă înfioară când îmi aduc aminte. Bietul Ionel se svârcolea cu mânilor și cu

picioarele; fața îi era schimosită, ochii îi avea întorși, făcu-se spume la gură și, ne mai putând țipa, numai horcăea și gemea. . . Mă arunc asupra lui, vrui sa-l ridic, să-l sărut. . . sa mor cu el. Dar răbdătoarea și înțeleapta mea mamă mă oprî binișor cu o mână, pe când cu cea-laltă ținea o *ceapă zdrobită* la nasul copilășului; apoi îl frecă repede cu oțet de vin la cap, la frunte și la spinare. Aceasta desnădăduită stare ținu cam un sfert de ceas, când bietul Ionel începù a se mai liniști. Atunci chemai și pe nevastă-mea, carea își perduse răbdarea așteptând. . . Bietul Ionel numai suferi apoi așa rau. A doua zi îi și eșira două măsele în falca de-asupra. . . În timpul acestei boale, copilășul nu numai ca se prăpadise, dar par'că se și prostise cu totul: de geaba îl chemam pe nume, că nici îmi răspundea ce-va, nici îmi întorcea fața; stătea dus, la sânul mamei; numai la dânsa tăcea.

— Trebuie să merg să întreb pe doftor, draga mea soție. El trebuie să știe ce-va leac împotriva sgârciurilor ce-i pricinuesc aceste dureri crâncene. Doftorul îmi dăte 12 prafuri *preservative*, de culoare roșie, povățuindu-mă sa pun câte un praf într'o mică fîngie de lapte, să-l amestec binișor și sa-i dau copilului sa bea tot-de-auna de câte-ori ași бага de seamă ca s'ar arăta acea boală rea. Am urmat întocmai povețele doftorului și, mulțămîta lui D-zeu, nici Ionel, nici una din fetițele noastre n'au mai suferit, la eșirea dinților, de boala cea rea, ce-i zice *îmbătăciune* sau *epilepsie*. Ceapa zdrobită ținută sub nas și frecările cu oțet le poate face ori-și-cine, până când să poată aduce un medic, când s'ar arăta durerile cu semne de epilepsie.

Adevărul este că unii copii și mor de durerile eșirei dinților, cum au murit mai an-terț doi ai ajutorului de primar, dela noi. Pe noi însă ne-a ferit D-zeu și grija noastră cea bună. Așa merge cu creșterea copiilor. Părinții nu au numai bucurii; au mai multe supărări, și griji, și suferințe. Dar *când ai răbdare; când îți împlinești pe deplin datoria și când îți pui toată nădejdea în D-zeu, și credința în știința doftorilor*, atunci le învingi pe toate și, când vine câte-o bucurie, uiți de toate suferințele. Așa-i viața, vorba cântecului: *După nor vine senin, după dulceață — pelin!*

Înțarcarea copilului.

Ionel împlinise un an. El era sănătos și umbla d'a-binele în picioare. Într'una din zile, buna mea mamă, astfel vorbi soției mele:

— Mărioară dragă, e timpul să *înțarci* pe Ionel. Acum nu mai e nici o primejdie pentru dânsul; dar poate fi pentru tine. Mi-se pare că ai cam slăbit. Apoi copilulașul mânânce bine supă, zamă cu griș și cu franzelă; mânâncă și lapte cu pesmeți înmuiți; are și câți-va dințișori și umbla și în picioare. Trebuie *să-l înțarci!*

— Prea bine, zice mama, Mărioară, adaogai eu. Da, da, să înțarci pe Ionel! Acuma e timpul cel mai potrivit. Mai târziu, în vară, când vor da căldurele cele mari, va fi greu de înțarcat, fiind-că la căldura din-afară se mai adaogă și căldură din-năuntru. Apoi acuma nici boale molipsitoare de copii nu sânt, în sat. Totul e potrivit pentru înțarcarea lui. Afară este așa de frumos. De Ionel putem să îngrijim

noi: eu și mama. Eu, cât voiu fi pe-acasă, am să-l țin tot lângă mine. Acuma pot să vorbesc cu dânsul despre multe ființe și lucruri. Lui îi plac atât de mult toate vietățile și florile; se joacă și singur cu nisip, cu petricele și cu ce găsește în grădină, pe unde umblă. Acî e și Ilenuța, pe care Ionel o iubește. Când eu nu voiu fi acasă, Ilenuța se va duce cu dânsul la mama-bună care, de sigur, îl va supraveghia cu plăcere.

La *înțarcare* soția mea a urmat în chipul următor:

În ziua întâi, în loc să-i dea să sugă, ca de obicei, de *trei-ori*, îi dădù numai de *două-ori*: odată după bae și odată noaptea; iar peste zi îi dădeam să mănânce griș fiert cu lapte, sau franzelă înmuiată în lapte. Cine are, poate să pună și pesmeți în lapte. Vezi bine că, la amează-zi când era timpul să-i dea să sugă, eu — luam frumușel pe Ionel din ochii mamei sale și-l duceam în grădină, unde povesteam cu el despre păsări, despre broaște și despre fluturi. Acolo, la umbra nucului îmi aducea Ilenuța mâncarea lui. În chipul acesta Ionel nici că observa că nu a fost supt de-ameazi. O săptămână întreagă am urmat așa cu dânsul. În săptămâna a doua, soția mea începù sa-i dea să sugă *numai odată, noaptea*; iar în săptămâna a treia, îl înțarcă cu totul. Iată ce a făcut atunci sotia mea: Dânsa își unse sfârcul țâțelor cu cărbuni pisați, în-spre seară, apoi luă pe Ionel în brațe și îi zise rar și respicat:

— *Io-nel, pe ma-ma o doa-re țâ-ța! Ui-te pui-i-șoru-le, a-cî mă doa-re! Ah! cum mă doa-re!...* Ionel își încreți nițel fruntea; totuși el prinse țâța și o băgă în gură: însă, îndată, făcându-i-se greață, începu să plângă. Mama

fi zicea mereu: — *Io-nel, mă doa-re țâ-ța* — Dar el ceru cea-laltă țâță. Cu acea păți acelaș lucru. Atunci mă apropiai eu de dâșii și zisei lui Ionel:

— Da, Io-nel, pe ma-ma o doa-re țâ-ța! Haid' să mergem la va-că, la vi-țel. — *Mu! mu!* îmi răspunse Ionel îndată, și numai decât să ceru dela mamă-sa la mine. Îl dusei la vaci, care chiar veniseră dela pășune. Acolo începui obicinuita conversație și, după-ce uitase de țâță, fiind timpul să mânânce, fetița a adus o cesculiță cu lapte cu griș, și Ionel se ospătă bine. Apoi îl mai dusei la cai, la găște, la rațe, la porumbei — până-ce adormi la mine, pe brațe. De atunci, noaptea, când să trezea, îi *dădeam mereu apă cu zahăr!* Ast-fel am urmat cu el 3—4 zile până-ce s'a desobicinuit de țâță. O singură dată, a doua zi, mai ceru odată țâța; dar mamă-sa, având pe țâță o cărpă înmuiată în unt-de-lemn amestecat cu său de vacă (ca să se scurgă laptele și să nu se petrifice sânul), îi spunea într'una lui Ionel: — *Mă doa-re pu-iu-le!* De atunci n'a mai cerut țâță. — Soția mea își legă atunci sânul în sus, strângându-l puțin și acoperindu-l cu bumbac. Apoi, câte-va zile mânca mai puțin, și bea și mai puțin, ca să nu i-se împetrească sau bolnăvească sânul.

În cele dintâi 6 luni, după înțarcare, hrana lui Ionel a fost mai mult lăpturi: lapte dulce, lapte bătut sau covăsit, cafea slabă cu lapte, griș fiert în lapte, franzelă sau peșmeți cu lapte, une-ori mămăliguță mai moale și fiartă bine cu lapte; supă de carne cu griș, cu orez, cu tăeței, cu arpacaș, cu franzelă și câte-un ou fiert, moale. Nu i-am dat nici-odată carne, nici fructe, nici sălată, care se mistue anevoe. Îi *dădeam* să bea numai apă curată, și nici-odată vin,

cu atât mai puțin rachiu. Ionel mânca de mai multe-ori pe zi, când cerea, știind bine că *pofta lui de mâncare, foamea și stomacul erau mai buni regulatori decât poruncile noastre.*

Preste tot, pe timpul înțărării și după aceea, hrana de căpetenie a copilului este *lapte de vacă sau de capră, lapte care seamănă mai mult cu laptele mamei. Beuturile spirituoase, ori-care ar fi ele, sânt otrăvuri pentru copilaș!*

În timpul eșirei dinților și a înțărării, soția mea i-a rărit scâlzile. *Bine ar fi, folositor ar fi, ca fie-care, și cel mai sărac, să aibă măcar o capră cu lapte pentru hrana copilașilor!*

*

La sfârșitul anului întâi, Ionel era mai mare decât toți copiii de sama lui; el era de 80 centimetri de lung și cântărea 10 kilograme și ce-va; era sănătos ca mărul, vesel ca un porumbel, și sprinten ca o rândunică. Mingea, un rămurel de arbore cu frunzele lui, un spic de grâu verde, o floare, erau tot atâtea fericiri pentru el! Îi umblau ochii în cap ca la un om mare, și, ori-ce observa, mai ales lucruri lucitoare și colorate pe care voea să le aibă. Îndată-ce zărea o muscă, sau dacă îl duceam la animale, începea să *gungurească* cu dânsule, în limba lui, imitându-le glasul și mișcarile. Atunci nu-i mai trebuia nici tată, nici mamă; era pe deplin fericit.

Dragostea noastră, a părinților, îngerul păzitor și mila lui Dumnezeu era cu dânsul!

Tabla de materii.

	Pagina
Nașterea lui Ionel	3
Cele dintâi simțuri ale nou-născutului	8
Botezul lui Ionel	11
Îngrijirea mamei lăuze	13
Îngrijirile de sănătatea lui Ionel	14
Nutrirea nou-născutului	15
Datoia mamei de a-și alăpta singură copilul	20
Somnul nou-născutului	24
Unele indispoziții și boale ale copilului sugător	27
Nou născutul să fie curat în toate	33
Mișcările copilului sugator	34
Primele raze ale conștiinței imorale la sugator	37
Începuturi de voință	43
Deșteptarea înțelegerii nou-născutului	50
Lecția 1. Prima conversație între tată și copil	51
Lecția 2. Cântarea	52
Lecția 3. Privirea animalelor	56
Foloasele primului învățământ	61
Altoirea sau vaccinarea copilului	65
Dinții copilului sugător	66
Întărcarea copilului	71

Din

„Biblioteca poporală a Asociațiunii“

au apărut:

- Nr. 1. Povestiri (I.) din viața țăranilor români, de *Ioan Pop-Reteganul* . . . . . fil. 20
- Nr. 2. Povestiri (II.) din viața țăranilor români, de *Ioan Pop-Reteganul* . . . . . fil. 20
- Nr. 3. Despre cărțile funduare și întabulări, de *Dr. Valer Moldovan* . . . . . fil. 30
- Nr. 4. Sfaturi bune. Trei disertațiuni, de *Emanuil Ungurean, Dr. Elie Cristea și Nicolau Ivan* . . . . . fil. 20
- Nr. 5. Casa părintească, crescătoarea indivizilor și popoarelor, de *Ioan Popea*, fost profesor la gimnasiul român din Brașov . . . . . fil. 20
- Nr. 6. Despre testament. Explicarea articolului de lege XVI, din anul 1876, de *Dr. Valer Moldovan* . . . . . fil. 30
- Nr. 7. Poșta, telegraful, telefonul. Noțiuni generale despre instituțiile poștale, de *Gavr. Todică* . . . . . fil. 20
- Nr. 8. Icoane din istoria Grecilor vechi. Partea I. de *V. Lazăr* fil. 20
- Nr. 9. Icoane din istoria Grecilor vechi. Partea II. de *V. Lazăr* fil. 20
- Nr. 10. Grădina de legumi, de *Ioan F. Negruțiu* . . . . . fil. 30
- Nr. 11. Cultura cucuruzului, de *Ioan F. Negruțiu* . . . . . fil. 20
- Nr. 12. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea I. Familia, de *V. Gr. Borgovanu* . . . . . fil. 20
- Nr. 13. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea II. Ionel de un an, de *V. Gr. Borgovanu* . . . fil. 20
- Nr. 14. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea III. Ionel până la șese ani, de *V. Gr. Borgovanu* fil. 20
- Nr. 15. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea IV. Ionel la școală, de *V. Gr. Borgovanu* . . fil. 20
- Nr. 16. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea V. Ionel la școala vieții, de *V. Gr. Borgovanu* fil. 20

